



**HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU**

OPINNÄYTETYÖ

Yhteistyön avulla onnistumiseen

Viittomakielisten opiskelijoiden ajatuksia vieraiden kielten oppituntien tulkkauksesta ja opetusmenetelmistä

Henna Huokuniemi

Viittomakielentulkin koulutusohjelma (240 op)

04 / 2014

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Viittomakielentulkin koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Henna Huokuniemi	Sivumäärä 40 ja 2 liitesivua
Työn nimi Yhteistyön avulla onnistumiseen – Viittomakielisten opiskelijoiden ajatuksia vieraiden kielten tuntien tulkkauksesta ja opetusmenetelmistä	
Ohjaava opettaja Hanna-Kaisa Turja	
Työn tilaaja ja työelämäohjaaja Humanistisen ammattikorkeakoulun opetustulkkip keskus, Helmi Kouka	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää viittomakielisten opiskelijoiden mielipiteitä vieraiden kielten oppituntien tulkkauksesta ja oppituntien opetusmenetelmistä. Ensimmäisenä tutkimuskysymyksenä oli selvittää viittomakielisten opiskelijoiden kokemuksiin perustuvia ajatuksia vieraiden kielten oppituntien tulkkauksesta. Toisena tutkimuskysymyksenä olivat opiskelijoiden ajatukset vieraiden kielten oppituntien opetusmenetelmistä sekä tunneilla annetuista tehtävistä. Opinnäytetyöni tilaajana oli Humanistisen ammattikorkeakoulun opetustulkkip keskus ja työelämäohjaajana toimi viittomakielien tulkki Helmi Kouka.</p> <p>Tutkimusmenetelmäni oli puolistrukturoitu teemahaastattelu. Tutkimus toteutettiin haastattelemalla kolmea viittomakielistä opiskelijaa, joista jokainen oli haastatteluhetkellä kolmannen asteen oppilaitoksessa. Haastattelut olivat ryhmähaastatteluita ja ne toteutettiin helmikuussa 2014, jotka videoitiin myöhempiä tarkastelua ja analysointia varten. Koska haastattelutilanteessa paikalla ei ollut viittomakielien tulkkiä, haastattelu oli täysin viittomakielinen. Olen referoinut suomalaisella viittomakielellä tehtyä haastattelua tuloksissa.</p> <p>Opinnäytetyöni tuloksista tulee ilmi, että opiskelijoiden mielipiteet tulkki erilaisten tulkkaustavoista vaihtelevat. Opiskelijoilla oli kokemuksia useista erilaisista tulkkaustavoista, joita tulkit ovat vieraiden kielten oppitunneilla käyttäneet. Haastattelussa tulee ilmi myös opiskelijoiden ajatukset tulkin kielellisen taustan ja työskentelyasenteen vaikutuksesta tulkkaukseen.</p> <p>Opiskelijat kokivat eduksi, mikäli tulkin toimintaa voi ohjeistaa ja tulkki on valmis muokkaamaan tulkkaustapaansa opiskelijan pyynnöstä. Tulkki voi myös keskustella sopivista tulkkaustavoista opiskelijan kanssa.</p> <p>Tuloksista ilmenee myös opettajan antamien tehtävien ja opetusmenetelmien merkitys vieraiden kielten opiskelussa. Opiskelijoilla oli toiveita tuntiopetuksen muokkaamisesta sekä oppitunteihin valmistautumisesta.</p> <p>Tämän tutkielman tulokset eivät ole yleistettävissä pienen tutkimusjoukon vuoksi. Kuitenkin tulokset ovat suuntaa-antavia ja niiden pohjalta voidaan pohtia kehitysmahdollisuuksia niin tulkkaukseen kuin oppituntien toteutukseen. Tähän työhön sisältyy ehdotelma tulkkaus- ja opetuskäytäntöjen parantamiseksi.</p> <p>Tämä opinnäytetyö on suunnattu viittomakielisten opiskelijoiden tulkeille ja tulkkiopiskelijoille. Lisäksi tämä työ tarjoaa lisätietoa vieraiden kielten opettajille, joiden oppitunneilla on viittomakielisiä opiskelijoita.</p>	
Asiasanat kuurot, opetusmenetelmät, tulkkaus, viittomakieli, viittomakielentulkit	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme in Sign Language Interpreting

ABSTRACT

Author Henna Huokuniemi	Number of Pages 40 and 2 appendixes
Title Through cooperation to success – Signing students’ thoughts about interpreting and teaching methods of foreign language lessons	
Supervisor Hanna-Kaisa Turja	
Subscriber and Mentor HUMAK Teaching Interpretation Centre, Helmi Koukka	
Abstract <p>The purpose of this thesis was to make an interview on signing students to find out their opinion on interpreting in foreign language lessons and the teaching methods of those lessons. First the thoughts of signing students were investigated based on their experience in foreign language lessons interpreting. Secondly it was asked what students think about teaching methods and given assignment in the foreign language lessons. This thesis was commissioned by Teaching Interpretation Centre of Humak University of Applied Sciences and instructor was Sign Language Interpreter Helmi Koukka.</p> <p>The research method was a semi-structured themed interview with questions made in advance. The research was executed by interviewing three signing students who all were students in higher education at the time. In February 2014 the interview was executed as a group interview which was documented for further observation and analyzing. Because there was no Sign Language Interpreter in the interview, it was all done in sign language. The documented results based on the interview are presented in the form of a summary.</p> <p>The results of my thesis show that students' opinions vary on the interpreters' different methods of interpreting. The students had experience on several different methods of interpreting which have been used by interpreters in foreign language lessons. The interview also shows the students' thoughts on how interpreters' linguistic background and attitude for work influence the interpreting.</p> <p>The students felt positive if they could instruct the interpreter and the interpreter was ready to alter their interpreting method if asked. The interpreter could also discuss about suitable interpreting methods with the students. The results also show the meaning of given assignments and teaching methods in foreign language studies. The students had wishes about modifying teaching in the lessons. Also students had wishes on teachers’ preparing for the lessons.</p> <p>The results of this thesis can not be generalized, because of the small research group. However the results can give directions towards developing interpreting as well as execution of lessons. A proposal for making interpreting and teaching methods better is included in this thesis. This thesis is made for interpreters of signing students and interpreter students who are dealing with foreign language lessons. In addition this thesis offers more information for teachers of foreign languages who have signing students attending their lessons.</p>	
Keywords Deaf, Interpreting, Sign Language Interpreters, Sign Language Users, Teaching Methods	

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ ABSTRACT

1 JOHDANTO	5
2 TULKKAUS JA OPISKELU	7
2.1 Tutkielman keskeisiä termejä	7
2.2 Viittomakielen tulkkaus	8
2.3 Opiskelutulkkaus	10
2.4 Kirjoitustulkkaus	11
2.5 Kielten opiskelu	13
2.6 Kielten opetus	14
3 TUTKIELMAN TOTEUTUS	16
3.1 Tutkimuskysymykset	16
3.2 Tutkimusmenetelmä	17
3.3 Haastateltavien esittely	18
3.4 Haastattelun toteutus	20
4 TULOSTEN ESITTELY JA ANALYSOINTI	21
4.1 Opiskelijoiden ajatuksia tulkkaustapahtuman onnistumisesta vieraiden kielten oppitunneilla	21
4.2 Oppimateriaalit ja opetusmenetelmät tunnilla	26
5 POHDINTA	28
5.1 Johtopäätös	29
5.2 Ehdotukset tunneilla tapahtuvan tulkkauksen ja opetuksen parantamiseksi	30
5.3 Opinnäytetyön onnistumisen arviointi	33
5.4 Hyödynnettävyys	35
LÄHTEET	37
LIITTEET	41

1 JOHDANTO

Viittomakieliset kuurot ovat päivittäin tekemisissä kahden eri kielen kanssa, suomen kielen sekä viittomakielen. Joissain tilanteissa mukana on vielä vieras kieli, joka voi olla esimerkiksi englantia tai ruotsia. Kuinka viittomakielen tulkki toimii tilanteessa, jossa täytyy toimia kolmen eri kielen välillä? Millaisia kokemuksia opiskelijoilla on vieraiden kielten oppituntien tulkkauksesta? Kuinka viittomakieliset opiskelijat osallistuvat kuulunymmärtämistehtäviin? Opinnäytetyöni tavoite on luoda lisätietoa tulkkauksesta ja opetuksesta vieraiden kielten oppitunneilla, kun läsnä on viittomakielinen opiskelija.

Vieraiden kielten oppituntien tulkkauksesta viittomakielelle on olemassa hyvin vähän tutkittua tietoa. Useimmat teokset koskevat vain opiskelutulkkausta tai kielellisiä vaatimuksia viitotun ja puhutun kielen välisessä tulkkauksessa. Useimmat teokset ovat ulkomaisia julkaisuja ja siten sovellettavissa vain tutkittuun kieleen. Suomessa vieraiden kielten oppituntien tulkkauksesta ei ole juurikaan valmista materiaalikokonaisuutta, jonka vuoksi opinnäytetyöni tuoma lisätieto on tarpeen. En ole myöskään löytänyt kattavaa aineistoa siitä, millä tavoin erilaiset tehtävänannot vieraiden kielten oppitunneilla vaikuttavat viittomakielisen opiskelijan työskentelyyn ja oppimiskokemukseen.

Vuonna 2010 valmistui viittomakielialan opiskelijoiden Outi Turkin ja Elisa Härkösen opinnäytetyö *Kielen oppiminen vai sisällön kääntäminen? Kartoitus vieraiden kielten oppituntien tulkkauksesta viittomakielisille opiskelijoille*. Turkin ja Härkösen opinnäytetyössä tarkastellaan niin tulkkien kuin opiskelijoidenkin näkökulmia tulkkaukseen. Lisäksi Salla Leinonen ja Kirsi Saarinen (1993) ovat tehneet aiheesta opinnäytetyön nimellä *Vieraiden kielten tulkkaukset oppitunneilla* ja he tarkastelevat aihetta senhetkisen tilanteen valossa. Keskityn työssäni opiskelijoiden kokemuksiin ja käsittelen tulkkien toimintaa vain opiskelijoiden kertomuksien perusteella. Opinnäytetyössäni selvitan myös viittomakielisten opiskelijoiden kokemuksia tunneilla annettujen tehtävannoten ja opetuksen sujuvuudesta, sillä tulkkauksen lisäksi tämä teema tuli vahvasti esiin haastattelussa.

Vieraiden kielten tulkkaukseen liittyy vahvasti opiskelutulkkaukseen, jota monet tulkit tekevät asioimistulkkaustoimeksiantojen lisäksi. Kaikki tulkit eivät välttämättä tulkkaukseen.

vieraiden kielten oppitunneilla, mutta heidän olisi hyvä tietää kuinka tunneista voi selviytyä. Nykypäivän ajatus mahdollisimman hyvästä koulutuksesta on lisännyt myös viittomakielisten kouluttautumishaluja ja opiskelutulkkia käytetään paljon. Lisääntyneiden koulutusmahdollisuuksien ja tulkkien saatavuuden myötä mitä erilaisimmat ja monipuolisemmat opiskelutilanteet ovat lisääntyneet. Jokainen tulkkauspäätöksen saanut kuulovammainen henkilö on oikeutettu tilamaan tulkin opiskeluunsa. Usein kuuro opiskelee luokassa, jossa enemmistö opiskelijoista on kuulevia. Tämän vuoksi myös opetus on suunnattu pääosin kuuleville opiskelijoille ja opetuksessa painotetaan äänen tuottamista ja ymmärtämistä.

Tässä opinnäytetyössä kerään tietoa haastattelemalla opiskelijoita, joilla on kokemuksia vieraiden kielten tulkkauksesta ja oppitunneilla. Tarkoituksena on kartoittaa opiskelijoiden omia kokemuksia. Tutkimuskysymyksiä työssäni on kaksi:

1. Millaisia kokemuksiin perustuvia ajatuksia viittomakielisillä opiskelijoilla on tulkkaustapahtuman onnistumisesta vieraiden kielten oppitunneilla?
2. Mitä opettajan tulisi huomioida opetusmateriaalien ja opetusmenetelmien käytössä vieraiden kielten oppitunneilla viittomakielisten opiskelijoiden mukaan?

Tilajana on Humanistisen ammattikorkeakoulun opetustulkkipalveluskeskus ja yhteyshenkilönä toimii viittomakielentulkki Helmi Koukka.

Opinnäytetyöni hyödynnettävyys nousee esiin kun puhutaan vieraiden kielten tulkkauksesta käytännössä. Koska aiheesta ei ole paljon kirjallisuutta tai tutkimustuloksia, ei aihetta käsitellä syvällisemmin edes tulkkipalveluksen aikana. Siitä syystä suomenkieliset tutkimustulokset ovat tärkeitä niin tulkkiopiskelijoille kuin ammattitulkkeillekin. Aiempaa tutkimusta vieraiden kielen oppitunneista, joihin osallistuu viittomakielinen opiskelija, ei oikeastaan ole. Siksi omassa työssäni esiin tulevat opiskelijoiden ajatukset ovat tärkeitä niin tulkkeille kuin kielten opettajillekin.

2 TULKKAUS JA OPISKELU

Seuraavissa alaluvuissa avaan työssä käytettävää termistöä sekä kerron laajemmin vieraiden kielten tulkkaukseen liittyvistä aiheista kuten opiskelutulkkaukset ja vieraiden kielten opiskelu.

2.1 Tutkielman keskeisiä termejä

Arviot Suomen viittomakielisten määrästä vaihtelevat. Kuurojen Liiton julkaisemassa Suomen viittomakielten kielipoliittisessa ohjelmassa (2010) sanotaan viittomakieltä käyttäviä kuuroja ja huonokuuloisia olevan 4000-5000. Viittomakieli on heille äidinkielen asemassa. Viittomakielessä on oma sanastonsa eli viittomistonsa ja kielioppinsa. (Hytönen & Rissanen 2006, 24.) Viittomakieli koostuu käsien liikkeistä, eleistä ja ilmeistä. Kieli on visuaalista ja sen vastaanotto perustuu näköaistiin, joten katsekontakti on tärkeää. (Takala 2005, 30.) Viittomakieli ei ole kansainvälistä (Selin-Grönlund 2011, 5) ja Suomessa käytetäänkin pääosin suomalaista viittomakieltä sekä suomenruotsalaista viittomakieltä. Nykyään viittomakieli määritellään useimmissa länsimaissa viralliseksi kieleksi eli sille annetaan kielen arvo (Kaikkonen 2004, 103).

Kuuro-sanaa pidetään kuurojen yhteisössä soveliaampana nimityksenä kuin esimerkiksi kuulovammaisen (Kuurojen Liitto 2010, 17). Viittomakielinen on viittomakielen-taitoisesta ihmisestä käytetty termi. He ovat yleensä kuuroja, huonokuuloisia tai kuuluvia. (Kuurojen Liitto 2013.) Lisäksi viittomakieliset muodostavat kieli- ja kulttuurivähemmistön, jonka sisällä voi olla muita vähemmistöjä esimerkiksi maahanmuuttajakuurot tai kuurot suomenruotsalaiset (Kuurojen Liitto 2010, 9). Tässä opinnäytetyössä käytän haastatteluun osallistuneista opiskelijoista nimitystä viittomakielinen opiskelija.

Viittomakielen tulkki on tulkkipolun saanut henkilö, jonka työkielistä ainakin toinen on viittomakieli. Lisäksi se on tutkintotilanteissa ammattikorkeakouluista valmistuneille viittomakielen tulkeille. (Hytönen ym. 2006, 24–25.) Viittomakielen tulkin tehtävänä on tulkata visuaalisen ja vokaalisen kielen välillä (Tanhuamäki & Tiittula 2010,

190). Tulkkina viittomakieliselle voi toimia myös kirjoitustulkki, jonka toimenkuvaan palaan luvussa 2.6.

Äidinkieli määritellään yleensä siten, että se on lapsen ensimmäinen opittu kieli. Esimerkiksi kaksikielisissä perheissä äidinkieleksi on ajateltu sitä kieltä, jota henkilö käyttää eniten. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2001.) Yleensä äidinkieli opitaan vanhemmilta (Monikowski 2004, 49). Usein kielelliset vähemmistöt joutuvat käyttämään pääosin muuta kieltä kuin äidinkieltään (Sosiaali- ja terveysministeriö 2001). Suomi toisena kielenä on todellisuutta myös viittomakielen käyttäjille (Nuolijärvi 2005, 286), sillä kuuro viitto puheensa mutta kirjoittaa toisella kielellään (Kaikkonen 2004, 103).

Vieraana kielenä pidetään kieltä, jonka luonnollinen käyttöympäristö on oppijan normaalin yhteisön ulkopuolella (Sajavaara 1999, 75). Vieraskieli on termi, jota käytetään tässä opinnäytetyössä kuvaamaan muita opiskeltavia kieliä kuin suomea tai viittomakieltä. Yleensä vieraskieli tarkoittaa englannin tai ruotsin opiskelua. Vieraskieltä opetetaan pääosin puhutulla kielellä. Vieraan kielen opiskelu aloitetaan yleensä jo alakoulussa ja sitä voidaan jatkaa myös peruskoulun jälkeisissä opinnoissa omien valintojen ja kiinnostuksen mukaan.

Opiskelutulkkaukset ovat oppilaitoksessa tapahtuvaa tulkkauksta kaikilla kouluasteilla esi-koulusta yliopistoon (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2013). Käsittelen aihetta laajemmin luvussa 2.3.

2.2 Viittomakielen tulkkaukset

Suomen viittomakielten kielipoliittisen ohjelman (Kuurojen Liitto 2010, 41) mukaan tulkkaukset ovat yksi tärkeimmistä viittomakielisten kuurojen saamista palveluista, sillä se avaa mahdollisuuksia yhdenvertaiseen osallistumiseen ja tiedonsaantiin. Parhaimmillaan tulkkaukset ovat väylä kielellisten oikeuksien ja ilmaisunvapauden toteutumiseen.

Jokainen tulkkauksittainen tilanne on erilainen ja tulkkaukset elävät tilanteen mukaan. Tulkkauksittaisissa tilanteissa tulkkauksmahdollisuudet ovat usein rajalliset eikä tulkkauksen korjaukselle ole aikaa samoin kuten käännöksessä. Tulkkaukset voivat toimia hyvin vaikka sisältäisivät

kielellisiä virheitä. Tulkkaukseen vaikuttavat monet asiat; tilanne, paikalla olevat henkilöt, tulkin kielelliset ja sosiaaliset taidot. Tulkin tulee nähdä tulkattava tilanne ympärillään ja ikään kuin elää tilanne itse. Eläytyminen voi karsia tulkkauksesta viittomien määrää ja samalla syventää tulkkauksen ymmärrettävyyttä. (Roslöf & Veitonen 2006, 163.) Monet tulkit ajattelevat, että tulkkaus puhutusta kielestä viittomakielelle on helpompaa siitä huolimatta, että useimmiten he ovat äidinkieleltään suomenkielisiä. Syynä voi olla se, että toisena opittu kieli ei ole yhtä vahva kuin äidinkieli sekä se, että suomenkielisestä tuotoksesta tulkki huomaa paremmin virheensä. (Mt., 164.)

Viittomakielen tulkkausta voi tehdä samanaikaisesti, simultaanisti, tai kokonaisuuksina, konsekutiivisesti (Roslöf & Veitonen 2006, 109). Simultaanitulkkausta voi tehdä kahdella tapaa: valmisteltuna tai suorana tulkkauksena. Suorassa tulkkauksessa tulkki ei ole saanut valmistautumiseensa ennakkomateriaaleja vaan hän on etsinyt itse sanastoa ja tietoa tulkattavasta aiheesta. Valmisteltu tulkkaus puolestaan perustuu siihen, että tulkki on saanut tulkkaustilanteesta ennakkomateriaalia, johon hän on voinut perehtyä syvällisesti. (Roslöf ym. 2006, 165.)

Tulkkaustilanne on ainutkertainen ja siinä tapahtuu vääjäämättä virheitä. Osa virheitä johtuu siitä, että tulkki näkee tai kuulee väärin. Esimerkiksi numerot tai nimien sormitukset voivat tuottaa vaikeuksia. (Roslöf ym. 2006, 175–177.) Sormitus tarkoittaa, että visuaalistetaan sanan suomenkielinen muoto sormiaakkosia käyttämällä (Roslöf ym. 2006, 112). Hyvään kuunteluympäristöön kuuluu myös hyvä valaistus ja pintojen oikea värimaailma sekä esteetön näkyvyys puhujan ja kuulijan välillä (Rasa 2005, 14). Lisäksi virheitä voi ilmetä, mikäli tulkin kielitaito tilanteessa ei riitä. Mikäli tulkki ei ymmärrä monimerkityksellisiä viittomia, voi tulkkauksessa olla virheitä väärinymmärryksen vuoksi. Virheitä voi aiheutua myös mikäli tulkki ei tunne lähde- tai kohdekulttuuria, jolloin tietyt sanonnat ja tavat ilmaistaan väärin. Sanonnat ja sanaleikit vaativat tulkilta paljon, sillä usein ne lainataan suomen kielestä viittomakieleen. (Roslöf ym. 2006, 175–177.) Esimerkkinä suomen kielen sana *palaveri* voidaan viittoa PALA+VERI viittomakielisemmän viittoman KOKOUS sijaan.

Tulkki on yleensä ainoa joka voi arvioida omaa tulkkaustaan kokonaisuutena. Lisäksi hän yleensä työskentelee yksin, joten hänen on pystyttävä itse arvioimaan oman työnsä laatua. Paritulkkauksessa tulkkipari voi antaa palautetta ja olla tukena tulkka-

uksessa, jotta mahdollisimman laadukas tulkkaus saavutetaan. (Mt.,177–178.) Lisäksi tulkkien ammattieettinen säännöstö (Suomen Viittomakielen Tulkit ry 2013) velvoittaa tulkkia harkitsemaan oman ammattitaitonsa riittävyttä tulkkauksilanteen suorittamiseksi. Mikäli tulkki kokee, että tulkkauksilanteen vaikeustaso ylittää hänen oman taitotasonsa, hänen ei tule ottaa toimeksiantoa vastaan. Tähän liittyy myös tulkin arvostus omaa työtään kohtaan. Hänen on uskallettava korjata tekemänsä tulkkauksivirheet sekä tarvittaessa varmistamaan tulkattavien asioiden oikeellisuus kysymällä uudelleen. Tämä lisää tulkin uskottavuutta ja luotettavuutta asiakkaan silmissä. (Roslöf ym. 2006, 178.)

2.3 Opiskelutulkkaus

Viittomakielisellä opiskelijalla on oikeus opiskella tulkin välityksellä, sillä tulkit tekevät opiskelusta ja sen mahdollisuuksista täysin saavutettavia. Viittomakielisiä opiskelijoita voi olla millä tahansa kouluasteella alakoulusta yliopistoon ja jokaisella asteella opiskelijan on mahdollista saada tulkkaus. (Humphrey & Alcorn 2007, 325–327.) Opiskelutulkkausta tapahtuu oppilaitoksissa, joissa tulkki tulkkaa viittomakieliselle opiskelijalle sekä opettajille ja opiskelukavereille. Tulkki mahdollistaa kommunikaation niiden osapuolien välillä, jotka käyttävät eri kieltä kommunikoidessaan. Näin kanssakäyminen muiden kanssa on helpompaa ja sujuvampaa. Tulkki tulkkaa kaiken puhutun ja viitotun kaikissa tilanteissa, jotka liittyvät opiskeluun kuten oppitunnit ja ryhmätyöt. Opiskelutulkkauksessa käytetään vain päteviä ja ammattitaitoisia viittomakielen tulkkeja tai kirjoitustulkkeja. Yleensä opiskeluun liittyvillä pitkillä luennoilla tulkit toimivat pareittain, sillä luentotyylisen opetuksen tulkkaus on vaativaa. Lisäksi opetuksen kesto ja tyyli, esimerkiksi itsenäinen työskentely, vaikuttavat tulkkien lukumäärään. Aina yli kahden tunnin pituisiin opetustilanteisiin pyritään saamaan kaksi tulkkia paikalle. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2013.) Opiskelutulkkauspaikassa eli oppilaitoksessa tunneilla voi olla vain yksi tulkki, joka on opiskelijan mukana päivittäin. Vaihtoehtoisesti opiskelijalla voi olla käytössään tulkkirinki. Tulkkirinkiin kuuluu yleensä 2-4 tulkkia, joista jokainen on perehtynyt asiakkaan käyttämiin kommunikaatiomenetelmiin (Kansaneläkelaitos 2014).

Viittomakielinen opiskelija tarvitsee tulkkia voidakseen osallistua tasapuolisesti opetukseen ja saadakseen tietää mitä muut puhuvat. Tämä on osa esteetöntä opiskelua ja se edistää tasa-arvoa ja yhdenmukaisuutta. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2013.) Tulkki mahdollistaa viittomakielisen opiskelijan osallistumisen tasa-arvoisena ja täysivaltaisena opiskelijana (Humphrey & Alcorn 2007, 326). Tulkin avulla opiskelija saa saman tiedon kuin kuulevatkin opiskelijat ja pystyy osallistumaan sosiaalisiin tilanteisiin (Luckner 2010, 45). Tulkin rooli vaihtelee riippuen tulkaako hän lapselle, nuorelle vai aikuiselle opiskelijalle (Humphrey & Alcorn 2007, 326).

Kaikilla kieltenopettajilla ei välttämättä ole kokemusta tulkin ja viittomakielisen opiskelijan kanssa työskentelystä. Opettajien toiminta tehtävänantojen ja opetusmallien suhteen voi vaihdella opetustilanteessa paljon. Opiskelijoilla tulisi olla yhdenmukaiset mahdollisuudet opiskella vieraita kieliä ovatpa he sitten viittomakielisiä tai kuulevia.

Viittomakielisten opiskelijoiden ei tarvitse itse maksaa opiskelutulkkauksesta. Kela kustantaa tulkkauksen peruskoulun jälkeisissä opinnoissa, mutta opiskelijan kotikunta järjestää tulkkauksen perusasteella. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2013; Kansaneläkelaitos 2014.) Opiskelutulkkaus toteutuu vain, mikäli asiakas on oikeutettu opiskelutulkkaukseen Vammaisten tulkkauspalvelukeskuksen päätöksellä. Päätös on pitävä niin kauan kuin opiskelut kestävät. Päätös opiskelutulkin käytöstä myönnetään, mikäli opiskelija tarvitsee tulkin selviytyäkseen opinnoistaan. Lisäksi vaaditaan, että opiskelut johtavat tutkintoon tai ammattiin, edistävät ammattiin pääsyä tai tukevat työelämässä pysymistä. Opiskelutulkki tulkaa muun muassa luokahuoneopetuksessa, työharjoittelussa, palautekeskusteluissa, koetilanteissa sekä ryhmätöissä. Lisäksi tulkin kanssa on sovittavissa tulkin käytettävyyden taukojen aikana. (Kansaneläkelaitos 2013; Kansaneläkelaitos 2014.)

2.4 Kirjoitustulkkaus

Kirjoitustulkkauksen tavoitteena on pyrkiä tuomaan ääneen perustuva viestintä asiakkaan saavutettavaksi (Wiklund 2003, 107). Kirjoitustulkkauksessa puhe tuotetaan tekstiksi, jossa ilmenee kuka puhuu sekä muut tilanteeseen vaikuttavat äänet (Laurén 2011, 13). Kyse ei ole vain tekstimassan siirtämisestä kirjoitettuun muotoon,

vaan tulkin on otettava huomioon eroavaisuudet puhutun ja kirjoitetun kielen välillä. Tulkin pitää pystyä tiivistämään tekstiä sekä lisäämään siihen tilanteeseen kuuluvaa olennaista tietoa. Tämän lisäksi olisi ihanteellista, että kirjoitustulkkausessa kirjoitus olisi yhtä nopea kuin puhe ja sen lisäksi kirjoitetun muodon tulisi sisältää sama informaatio (Tanhuamäki & Tiittula 2010, 191–193). Vaikka kirjoitustulkki olisi nopea ja puhe hidasta, kirjoittaminen on kuitenkin aina puhetta hitaampaa, minkä vuoksi puhetta pitää tiivistää kirjoittaessa (Tiittula 2010, 328). Puhujan sanaton viestintä ja tilannekonteksti eivät näy kirjoitetussa tulkkeessa (Laurén 2006, 206). Tulkkaustilanteessa kirjoitustulkkauksen tulisikin tehdä lukijaan sama vaikutus kuin minkä puhe tekee kuulijaan, mutta usein se vaatii sanojen ja sanajärjestyksen muokkaamista tulkin toimesta (Dopping 1988, 64).

Kirjoitustulkkausessa käytetään yleensä kannettavaa tietokonetta (Laurén 2011, 13). Tällöin asiakas seuraa tekstiä suoraa tietokoneen näytöltä (Laurén 2006, 206). Tulkin tulee valita paikkansa siten, että hänellä on hyvä kuulo- ja näköyhteys puhujaan (Tanhuamäki & Tiittula 2010, 207). Hyvän näköyhteyden tärkeys korostuu silloin, kun puhuja osoittaa tai esittelee jotain. Tulkki voi tällöin lisätä kirjoitettuun tulkkeeseen informaation puhujan toimesta tapahtuvasta toiminnasta. Hyvä kuuloyhteys puolestaan on tärkeä, jotta tulkki kuulee puheen hyvin ja voi myös tällöin lisätä tulkkeeseen tarvittavia elementtejä, jotta viestin sävy välittyy. Esimerkiksi tulkki voi lisätä sanoja tai muotoilla niitä uudelleen mikäli pelkkä verbaalinen ilmaus voisi antaa väärän merkityksen (Tiittula 2010, 335).

Kirjoitustulkkia voi käyttää viittomakieliset kuurot, kuuroutuneet, huonokuuloiset sekä kuurosokeat henkilöt. Kirjoitustulkkaus sopii hyvin opiskeluun, sillä tekstin välityksellä termit tulevat tutuiksi. Näin ollen kirjoitustulkkaus sopii myös vieraiden kielten opiskeluun. Ratkaisua, jossa paikalla on sekä viittomakielen tulkki että kirjoitustulkki, pidetään hyvänä nimenomaan vieraiden kielten oppitunneilla. Tällöin kirjoitustulkki kirjoittaa kaiken vieraskielisen puheen ja viittomakielen tulkki puolestaan viittoo suomeksi puhutut asiat. Kirjoitustulkkauksen avulla opiskelija saa tukea kielen kirjoittamiseen ja lukemiseen. Mikäli vieraan kielen ääntäminen vastaa kirjoitusasua, opiskelija saa tukea kielen puhumiseen. (Laurén 2011, 14.) Äänteiden kirjoittaminen ei ole tärkeää viittomakieliselle opiskelijalle mikäli hän ei käytä puhetta kommunikoidessaan.

2.5 Kielten opiskelu

Kaikilla Suomessa asuvilla lapsilla on oppivelvollisuus, joka tarkoittaa perusopetuksen oppimäärän suorittamista. Perusopetus suoritetaan yleensä kymmenessä vuodessa sisältäen esikoulun. Mikäli lapsella on vamma tai sairaus, jonka vuoksi perusopetusta ei voida suorittaa edellä mainitussa ajassa, alkaa perusopetus jo aiemmin ja kestää 11 vuotta. Perusopetukseen kuuluvat oppiaineet ovat kaikille yhteisiä ja niihin kuuluvat mm. äidinkieli, toinen kotimainen kieli sekä jokin muu vieras kieli. (Opetushallitus 2013.)

Kuulevien opiskelijoiden tapaan myös kuurot opiskelevat koulussa vieraita kieliä. Mikäli opiskelija on integroitu kuulevien kouluun, hän käy muiden tapaan äidinkielen eli suomen kielen oppitunneilla vaikka hänen äidinkielensä olisi viittomakieli. Lisäksi opiskelija alkaa muiden tavoin opiskella toista kotimaista kieltä eli ruotsia sekä vierasta kieltä, englantia. Integraatiossa tavoitteena on järjestely, jossa opiskelija osallistuu yleisopetukseen erityisopetuksen sijaan ja näin ollen hänellä on monia mahdollisuuksia sosiaalisten suhteiden luomiseen muun luokan kanssa (Lehtomäki & Takala 2005, 97). Yleisopetuksen koululla tarkoitetaan yleensä kodin lähellä toimivaa peruskoulua (Kärkkäinen, Luoto & Ääri-Vähäkylä 2005, 83). Tarpeen vaatiessa viittomakieliselle opiskelijalle voidaan järjestää viittomaopetusta. Mikäli opiskelija puolestaan opiskelee kuulovammaisille suunnatussa koulussa, yleensä opetus on viittomakielellä ja opettajan on oltava viittomakielentaitoinen. (Kärkkäinen 2005, 88.) Tällöin opiskelija saa opetuksen omalla äidinkielellään.

Kuitenkin yhä useammin opiskelija sijoitetaan yleisopetukseen eli tavalliseen kouluun ja siellä heidät sijoitetaan sekaryhmään muiden lasten kanssa, joilla on ongelmia kielen tai puheen oppimisessa. (Kuurojen Liitto 2010, 37–38.) Tätä toimintatapaa kutsutaan inklusioksi. Siinä lapsen tarvitsema tuki tuodaan hänelle yleisopetukseen, jolloin hän voi aloittaa tavallisessa päiväkodissa tai koulussa. (Lehtomäki ym. 2005, 97.) Sekä kuulovammaisten että kuulevien kouluissa viittomakieliset opiskelijat noudattavat oppivelvollisuutta ja opiskelevat kieliä.

Myöhemmin ammatillisessa koulutuksessa, lukiossa tai kolmannen asteen opiskelupaikoissa on mahdollista valita opiskeltavaksi vielä muitakin kieliä suomen, ruotsin ja

englannin lisäksi. Mikäli viittomakielisellä opiskelijalla on käytettävissään opiskelutulkki, myös hän voi halutessaan valita lisää opiskeltavia kieliä.

Viittomakielinen kuuro on opiskelija muiden joukossa myös vieraiden kielten oppitunneilla. Viittomakielinen voi oppia tunnilla yhtä paljon kuin kuulevakin opiskelija (Knors & Hermans 2010, 62). Hän ei voi osallistua kuullunymmärtämistehtäviin eikä keskusteluharjoituksiin, joten on tärkeää, että hänelle tarjotaan tällöin muuta tekemistä. Kuuroille opiskelijalle kielten opiskelu on vieraan kielen lukemista ja kirjoittamista. Hän voi suunnata voimavarojaan esimerkiksi aineistojen lukemiseen ja kirjoittamiseen sekä kieliopin harjoitteluun. Olisi tärkeää, että opettaja näyttää tekstit esimerkiksi heijastamalla ne taululle sekä käyttäisi opetuksessa paljon suomen kieltä. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2013.)

Oppiminen on aina oppilaan oman aktiivisen toiminnan tulosta, riippuvaista hänen aiemmista tiedoistaan, motivaatiostaan ja monesta muusta oppilaaseen liittyvästä tekijästä (Aho 1997, 24). Jokainen opiskelija asettaa itselleen tavoitteet kielten oppimisessa. Samoin kuin kuulevatkin opiskelijat, viittomakieliset opiskelijat ovat itse vastuussa omasta toiminnastaan sekä tavoitteidensa saavuttamisesta. Opiskelijan oppimismotivaatio on riippuvainen opiskelijan halusta oppia, mutta siihen voi vaikuttaa myös ulkopuoliset tekijät kuten luokkatoverit, opetusmateriaali tai opettajan toiminta.

2.6 Kielten opetus

Uuden kielen oppiminen on haastava tehtävä. Opetuksen järjestämiseen ja oppilaalle tarjottaviin tukitoimiin on kiinnitettävä erityistä huomiota. (Kärkkäinen ym. 2005, 104.) Opettajan tulisi huomioida kuuron opiskelijan erityisvaatimukset, sillä hän tarvitsee paljon visuaalista opetusta ja tiedonjakoa. Näin ollen opettajan olisi hyvä kirjoittaa lauseet ja tehtävät nähtäville sekä esimerkiksi heijastaa luettava teksti kalvon avulla valkokankaalle. Kuuro ei voi katsoa sekä tulkkausta että kirjoitettua tehtävää samanaikaisesti, joten opettajan tulisi pitää tehtävät ja muut tekstit riittävän kauan esillä sekä antaa aikaa opiskelijan työskentelyyn, jotta kuuro saisi saman tiedon kuin muutkin opiskelijat. Kuuro opiskelija saa kaiken tietonsa visuaalisen kanavan kautta joten on ymmärrettävää, että tulkkausta seurattaessaan hän voi menettää osan tunnilla jaetusta

tiedosta. Tieto voi olla jotain muuta visuaalista informaatiota, jota ei näe samanaikaisesti tulkkausta katsoessa. (Monikowski 2004, 56.)

Kuulovammaisella on kielellistä lahjakkuutta siinä missä muillakin, harjoittelu vain vaatii enemmän aikaa ja ponnistelua (mt., 104). Vieras kieli omaksutaan käyttämällä kieltä viestinnän välineenä mielekkäissä yhteyksissä ja tehtävissä (Julkunen 1997, 99). Ympäristöllä, jossa kieltä opiskellaan, on vaikutusta kielen oppimiseen (Sajavaara 1999, 89). Tämän vuoksi sosiaaliset suhteet ovat merkittäviä tekijöitä opiskelussa.

Oppimiskulttuuria on kehitetty rennommaksi, hauskemaksi, vaihtelevammaksi ja mielenkiintoisemmaksi. Avaamalla useita oppimiskanavia, esimerkiksi lukeminen, keskustelu ja draama, otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset oppimistyyli. Oppilas tarvitsee kontaktia muihin ja hänen täytyy saada tilaisuus osallistua kommunikaatioon omassa tahdissaan. (Hentunen 2004, 27–34.) Tämä korostuu viittomakielistä opiskelijaa opetettaessa, sillä tulkin välityksellä kommunikoitaessa asiasisällön välittymiseen liittyy tulkkauksen viive. Viiveellä tarkoitetaan aikaa, joka tulkilta menee prosessoida lähtöteksti ja muokata se tulokielelle (Laine 2006, 231). Opettajan tulee olla joustava ja ymmärtää viiveen merkitys sekä huomioida, että opetettava vieras kieli on viittomakieliselle jo kolmas kieli viittomakielen ja suomen kielen lisäksi.

Tehtävienanto tulisi olla perusteltua, sillä tehtäväkeskeinen oppiminen soveltuu erinomaisesti vieraiden kielten opiskeluun. Harjoitteluun tulisi kuulua sekä ohjattuja että itsenäisiä jaksoja. (Hentunen 2004, 48.) Näin opiskelija orientoituisi sekä yhteisölliseen että yksilölliseen tehtävientekoon ja opiskelu olisi monipuolista.

Kielten oppitunneilla käytetään paljon aikaa kielen ääneen lukemiseen ja kielen kuuntelemiseen. Juuri kielen suullinen tuottaminen perustuu kuullun ymmärtämiseen (mt., 53). Näin ollen nämä opiskelun muodot eivät sovi kuuroille opiskelijalle. Viittomakieliselle opiskelijalle sopivat luetunymmärtäminen, kirjallinen tuottaminen sekä kieliopin ja sanaston harjoittelu. Perinteisesti kielen opetus onkin korostanut kieltä kirjoitettuna järjestelmänä ja sanaston ja rakenteiden opiskeluun on käytetty runsaasti aikaa (Kaikkonen 1994, 55). Esimerkiksi erityisen hyvin lukemisen ymmärtämistä ja sen harjoittelua tukee ajatuskartan laatiminen, sillä tällöin oppilas näkee tekstin kokonaismerkityksen (mt., 56–57). Edellä mainittuihin tehtäviin opiskelija saa apua tarvit-

taessa ja hän voi tehdä niitä muiden kuunnellessa tekstejä. Viittomakielinen opiskelija on siis kinesteettinen oppija, jota auttavat visuaalisuus, värit, miellekartat ja oman kehon käyttö (mt.,14).

Uusien kielten oppimisen edellytyksenä on, että oppija hallitsee entuudestaan jonkin kielijärjestelmän perin pohjin (Aunola, Kulterer & Miettinen 2006, 4). Näin ollen hänen on helpompi lukea ja kirjoittaa vierasta kieltä kuten englantia tai ruotsia sekä saada ymmärrys uuden kielen kieliopista. Olisi tärkeää, että opetuksen lähtökohtana olisivat opiskelijan koulutustausta. Opiskelijalle tulee myös tarjota mahdollisuus saada yksilöllistä tukiopetusta aineissa, joissa he sitä tarvitsevat. (Mt., 11.) Saavuttaakseen vaaditun kansallisen kirjoitetun kielen tason opiskelija voi laatia kirjallisia tehtäviä, esitellä kirjoja, työskennellä yhdessä samanikäisten kuulevien opiskelijoiden kanssa. Kirjallisen viestinnän kehittämisessä on hyödyllistä käyttää tekstejä ja kirjoja, jotka tarjoavat esimerkkejä hyvästä kielenkäytöstä. (Mt., 19.)

3 TUTKIELMAN TOTEUTUS

Opinnäytetyötä aloitettaessa on pohdittava monia eri asioita esimerkiksi konkreettisia järjestelyitä sekä erilaisia menettelytapoja. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 172.) Lisäksi on tärkeää pohtia tutkimuksen tavoitteita sekä näkökulmaa, joiden ympärille tutkimus rakentuu. Tässä luvussa esittelen tutkimuskysymykset sekä käytetyn tutkimusmenetelmän. Kerron myös haastattelun kohderyhmästä sekä haastattelun toteutuksesta.

3.1 Tutkimuskysymykset

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa viittomakielisten opiskelijoiden ajatuksia vieraiden kielten tulkkauksesta sekä oppituntien sisällöstä. Tavoitteena on saada vastaukset seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Millaisia kokemuksiin perustuvia ajatuksia viittomakielisillä opiskelijoilla on tulkaustapahtuman onnistumisesta vieraiden kielten oppitunneilla?
2. Mitä opettajan tulisi huomioida opetusmateriaalien ja opetusmenetelmien käytössä vieraiden kielten oppitunnilla viittomakielisten opiskelijoiden mukaan?

3.2 Tutkimusmenetelmä

Jokainen opinnäytetyö vaatii tutkimusmenetelmän, jonka mukaan tutkimus toteutetaan ja halutut tulokset saadaan käsiteltäviksi. Tutkimusmenetelmä koostuu niistä tavoista ja käytännöistä, joilla havainnot kerätään (Hirsjärvi ym. 2007, 178). Omassa työssäni käytin strukturoitua eli jäsenneltyä teemahaastattelua, jossa oli ennalta tehty valmiit kysymykset tai väitteet. Kaikki kysymykset ovat tietystä temasta ja ne esitetään ennalta päätetyssä järjestyksessä (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2013). Kysymykset voivat olla esimerkiksi lomakkeeseen kirjattuna. Mikäli keskustelu ajautuu ohi halutun aiheen, voin kuitenkin teemahaastattelun piireteiden mukaisesti esittää kysymyksiä ohjatakseeni keskustelun takaisin aiheeseen. Kyseessä on siis eräänlainen keskustelu, joka tapahtuu tutkijan aloitteesta ja usein tutkijan ehdoilla, mutta jossa tutkija pyrkii vuorovaikutuksessa saamaan selville haastateltavilta aihepiiriin kuuluvia asioita (Eskola & Vastamäki 2007, 25). Haastattelijan tehtävä on siis pitää haastattelu koossa mutta myös antaa haastateltavien puhua (Tuomi & Sarajärvi 2009, 76).

Valitsin haastattelun tutkielmani menetelmäksi, koska halusin saada selventäviä ja syventäviä vastauksia. Haastattelutilanteessa voin pyytää perusteita esitetyille vastauksille sekä kysyä tarkemmin halutusta aiheesta. Koska tutkielman aihetta on vain vähän kartoitettu, on haastattelun monipuolisuudesta vain hyötyä. Haastattelumenetelmällä on useita etuja verrattuna muihin tiedonkeruutapoihin. Haastattelussa on tärkeintä saada mahdollisimman paljon tietoa (mt., 73). Haastateltavien vapaa kertonta on avainasemassa tutkimusta ja sen tuloksia pohtiessa. Yleensä haastateltavat on helppo saada tutkimukseen mukaan ja heitä on mahdollista lähestyä vielä itse haastattelutilanteen jälkeen. Näin tehdään, mikäli jokin asian on jäänyt epäselväksi tai kaipaa tarkennusta tai aineiston täydentämistä. (Hirsjärvi ym. 2007, 200–201.)

Lisäksi haastattelija voi toimia havainnoitsijana tilanteessa, jolloin hän voi käyttää hyödykseen tietoa siitä, kuinka jokin asia on ilmaistu (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73).

Haastattelu on tutkimusmenetelmänä myös haasteellinen, sillä se vie paljon aikaa jo valmisteluvaiheessa. Lyhyttä haastattelua ei edes kannata järjestää. Lyhyen haastattelun avulla kerätty tieto ei vastaa määrältään siihen käytettyä valmistautumis- ja suunnittelu-aikaa. Toinen ongelma haastattelutilanteessa voi olla se, että haastateltava kokee tilanteen uhkaavaksi tai hän kokee tarvetta esittää jotain roolia. Näistä syistä he voivat puhua hieman eri tavalla asioista verrattuna johonkin arkipäivän kahvipöytäkeskusteluun. (Hirsjärvi ym. 2007, 201–202.)

Tutkimukseni on kvalitatiivinen eli laadullinen. Tutkimus alkaa siitä, että kartoitetaan sitä toiminta-aluetta johon kuuluu ja jossa tulee toimimaan. Lisäksi suunniteltu haastatteluryhmä on jo olemassa oleva. (Mt., 176–177.) Aioin haastatella kuitenkin vain osaa tämän ryhmän edustajista. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on tarkoitus kerätä tietoa siten, että haastattelua jatketaan kunnes jo aiemmin mainittu tieto toistetaan eli siihen mennessä kaikki saatu tieto on ollut uutta. Ongelmana voi olla tutkijan oma tietämättömyys siitä, missä pisteessä uutta tietoa ei enää saada tai mikäli tutkija ei ymmärrä, että jokainen haastateltava on ainutlaatuinen. (Mt., 177.)

Tein ensimmäisen haastattelurungon (Liite 1) syksyn 2013 aikana. Haastattelun kysymyslomake oli muokkauksen alla muutamia kertoja. Saamieni palautteiden pohjalta tarkensin haastattelukysymyksiä, joita käytin haastattelussa (Liite 2). Kysymykset eivät saa olla johdattelevia, mutta niiden avulla voin tarpeen tullen ohjata haastattelun kulkua. Lisäksi voin esittää haastateltaville tarkentavia kysymyksiä halutusta aiheesta.

3.3 Haastateltavien esittely

Valitsin ryhmähaastattelun, sillä se on tehokas tapa kerätä paljon aineistoa yhdellä kertaa. Ryhmähaastattelulla on etunsa mutta myös negatiivinen puoli. Ryhmä voi auttaa jäseniään muistamaan asioita paremmin mutta toisaalta vaikeiden asioiden tuominen julki voi olla vaikeampaa. Haastattelutilanteessa tutkijan tulee varautua niin

puheliainiin kuin hiljaisiin haastateltaviin. Näissä tilanteissa on tärkeää osata tarpeen tullen ohjata keskustelua takaisin aiheeseen esimerkiksi kysymysten avulla. (Mt., 206.) Tästä syystä tein jo ennakkoon haastattelurungon (Liite 2), jonka mukaan pyrin toteuttamaan haastattelun.

Haastatteluun valitaan ihmisiä, joilla on jotain kokemusta haastateltavasta aiheesta ja he haluavat osallistua haastatteluun, joka toimii materiaalina tutkimuksessa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 74). Kohderyhmänä tässä tutkimuksessa ovat viittomakieliset opiskelijat, jotka ovat käyttäneet tulkkia vieraiden kielten tunneilla. Näin ollen heillä on kokemuksia jaettavanaan omalta opiskeluaikaltaan. Ryhmän kokoon vaikuttaa käytettävissä olevat resurssit (mt., 85). Ryhmähaastatteluun osallistui kolme viittomakielistä opiskelijaa.

Tulosten esittelyssä käytän heistä nimiä opiskelijat A, B ja C. Opiskelijoiden anonymiteetin suojaamiseksi en anna tietoja haastateltavien iästä, sukupuolesta, asuinpaikasta enkä oppilaitoksesta. Lisäksi jätän mainitsematta osan esille tulleiden kielten nimistä opiskelijoiden tunnistettavuuden välttämiseksi.

Opiskelijat A, B ja C kertovat käyneensä kuurojen koulun ennen ammatillista tai lukiokoulutusta. Opiskelijat A ja C ovat käyneet sekä ammattikoulun että lukion ja opiskelija B on suorittanut lukion. Jokainen heistä opiskelee tällä hetkellä kolmannen asteen oppilaitoksessa. Opiskelijoiden tulkinkäyttö on ollut keskenään erilaista. Kokeuksia kirjoitustulkkauksesta perus- ja toisella asteella on opiskelijoilla A ja B. Opiskelija C sanoo puolestaan käyttäneensä tuolloin viittomakielentulkkauksia. Nyt kolmannen asteen koulutuksessa opiskelija C kertoo käyttävänsä tulkkia vain joillain luennoilla. Opiskelija B toteaa myös yleisöluennoilla sekä vieraiden kielten tunneilla olevan tulkkaus. He eivät kuitenkaan mainitse onko paikalla viittomakielen tulkki tai kirjoitustulkki.

Opiskelijoiden kokemukset tulkin vaihtuvuudesta ovat erilaisia. Opiskelija A kertoo hänellä olleen koko ammattikoulun ajan sama tulkki paikalla, jonka pari vain vaihtui. Sekä opiskelija B että C mainitsevat heillä olleen käytössään tulkkirinki. Opiskelija B kuvailee hänen tulkkirinkiinsä kuuluneen viisi tulkkia, joista kaksi olivat päävastuussa kun taas heidän parinsa vaihtui aina ringin sisällä. Opiskelija C toteaa hänen lukioai-

kaiseen tulkkirinkiinsä kuuluneen neljä tulkkia, joista paikalla tulkkauksilanteessa oli vain yksi tulkki kerrallaan. Lisäksi opiskelija C kuvaa, että tulkkien yhteistyö sujui hyvin sillä he välittivät tietoa keskenään tulkkauksilanteen ulkopuolella.

Kaikki kolme opiskelijaa, A, B ja C, kertovat osaavansa viittomakielen lisäksi suomea, englantia sekä ruotsia. Lisäksi opiskelijat A ja C osaavat Suomessa harvinaista kieltä. Opiskelija B kertoo opiskelleensa vaihto-oppilaana ulkomailla, jonka vuoksi hän osaa myös muita viittomakielisiä.

3.4 Haastattelun toteutus

Minulla oli vaikeuksia saada haastateltavia. Ensin yritin saada haastateltavat tulkkauksirytysten opiskelutulkkien kautta. Lähetin viestejä useille eri tahoille mutta en saanut yhteydenottoja takaisin. Jouduin pohtimaan asiaa perin pohjin yhdessä ohjaavan lehtorin sekä työelämäohjaajani kanssa. Lopulta henkilökohtaisen kontaktin kautta minuun otti yhteyttä kolme vapaa-ehtoista viittomakielistä opiskelijaa. Alun yhteydenottovaikeuksien vuoksi haastattelun järjestäminen venyi pitkälle yli toivottujen aikataulujen.

Viimein haastattelu toteutettiin helmikuussa 2014. Paikalla oli kolme viittomakielistä opiskelijaa, joilla oli kokemusta tulkin käytöstä vieraiden kielten oppitunneilla. Haastattelu oli täysin viittomakielinen eikä paikalla ollut tulkkia. Viitoin kysymyksiäni ja tallensin videolle haastateltavien välisen keskustelun kysymyksiini pohjautuen. Haastattelutilanteessa opiskelijat saivat viittoa vapaasti ja keskustelunomaisesti. Esitin muutamia tarkentavia kysymyksiä. Haastattelu kesti kokonaisuudessaan noin 50 minuuttia ja tilana oli erään oppilaitoksen luokka. Opiskelijat istuivat hieman kaarevassa rivissä, jotta he pystyivät keskustelemaan keskenään ja samalla pystyin tallentamaan keskustelun videokameralla.

Myöhemmin purin taltioinnin kirjalliseen muotoon, johon käänsin jokaisen osallistujan puheenvuorot suomen kielelle. Taltioinnin litteroinnissa minulla oli muuttamia vaikeuksia. Videota katsoessani huomasin, kuinka opiskelijoiden nopea viittominen ja videon kaksiulotteisuus tuotti vaikeuksia ymmärtää viitottua tekstiä täydellisesti. Niinpä

videon käsittelyssä käytin apunani koulumme viittomakielistä lehtoria, mutta pääosin selviydyin videon litteroinnista yksin. Oman ymmärtämisen varmistaminen viittomakieliseltä lehtorilta oli myös eettinen ratkaisu, sillä näin toimimalla varmistin tekstin luotettavuutta. Tarkistin myös oman ymmärtämiseni tason, jotta pystyin tulkitsemaan lähtötekstiä tähän tutkielmaan.

4 TULOSTEN ESITTELY JA ANALYSOINTI

Tässä luvussa vastaan tutkimuskysymyksiin. Tuloksien esittelyssä en voi käyttää suoria lainauksia haastattelusta, koska haastattelumateriaali on viittomakielinen kun taas tutkielmani on kirjoitettu suomeksi. Näin ollen referoin haastateltavien kuvauksia ja annan esimerkkejä heidän kokemuksistaan.

4.1 Opiskelijoiden ajatuksia tulkkaukseen onnistumisesta vieraiden kielten oppitunneilla

Opiskelijoiden aiempi kielten opiskelu, kielitaito ja opiskelustrategiat ovat hyvin erilaisia (Kantelinen & Varhimo 2000, 327) ja sen vuoksi jokainen tulkkauksilanne on yksilöllinen. Näin ollen vieraiden kielten oppituntien tulkkauksikäytännöt vaihtelevat usein opiskelijakohtaisesti. Koska opiskelijat opiskelevat kolmannen asteen koulutuksessa, heidän mielipiteensä ovat muotoutuneet erilaisten koulujen, tulkkien ja tulkkaukokemusten perusteella. Omien ajatustensa lisäksi he toivat haastattelussa esiin muutamia toiveita tulkkauksilanteen parantamiseksi. Seuraavaksi esittelen opiskelijoiden ajatuksia, jotka on jaettu omiksi teemoikseen. Jokainen teema on merkitty kursiivilla.

Tulkkaukseen kirjoitustulkkaukset

Opiskelija A kertoo hänellä olleen ammattikoulussa aina kirjoitustulkit paikalla. Opiskelijan mukaan he osasivat työnsä hyvin sekä toimivat toisiinsa verrattuna samoilla tavoilla. Opiskelija kertoo työskentelyn tulkkien kanssa toimineen hyvin. Lisäksi hän kuvailee, kuinka ammattikoulussa atk-luokassa kirjoitustulkin näppäimistö oli liitetty

opiskelijan koneeseen. Tällöin tulkki istui vieressä ja samalla opiskelija pystyi itse vastaamaan kirjoittamalla tietokoneelle. Opiskelija A toteaa, että mikäli tulkki kuitenkin istuu liian lähellä tai opiskelija itse joutuu katsomaan liian syrjään nähdäkseen kirjoitustulkkauksen, tuntuu tilanne epämiellyttävältä.

Myös opiskelija B kertoo hänellä olleen lukioaikana kirjoitustulkki. Opiskelija sai tulkin tietokoneeseen kiinnitetyn näppäimistön pystyäkseen kirjoittamaan vastauksensa vieraiden kielten tunneilla. Opiskelija B kuvailee tämän tulkin olleen todella nopea kirjoittaja. Opiskelija A toteaa, että oli kyse vieraan kielen tunnista tai suomen kielen tunnista, kirjoitustulkin avulla oppii enemmän kuin viittomakielen tulkin avulla. Opiskelija C:n mielestä kirjoitustulkkauksesta voi hahmottaa kokonaisuuksia paremmin.

Viittomakielinen oppii kieltä lukemalla ja kirjoittamalla. Kirjoitustulkkauksessa kielellä on keskeinen rooli (Tanhuamäki ym. 2010, 191), joten kielen piirteiden ja sanojen hahmottaminen onnistuu hyvin näkemällä sanat kirjoitustulkin koneen näytössä.

Kaksi erilaista tulkkaustapaa

Jokaisella opiskelijalla on kokemuksia tilanteista vieraiden kielten oppitunneilla, joissa paikalla on kaksi tulkkia. Opiskelija A kertoo kokemuksestaan opiskelemaisensa harvinaisen kielen tunnilla, jolloin opiskeltavat asiat on heijastettu taululle ja viittova tulkki on istunut luokan edessä. Samaan aikaan opiskelijan vierellä on ollut kirjoitustulkki. Opiskelija kokee pystyneensä seuraamaan hyvin kumpaakin tulkkausta. Opiskelija B:llä on samankaltainen kokemus, jossa paikalla oli kirjoitustulkki sekä viittomakielen tulkki. Hän koki haastavaksi seurata englannin kielen tunnilla kahta erilaista tulkkaustapaa, jonka vuoksi lopulta paikalla oli vain kirjoitustulkki. Hän kirjoitti sekä opetettava vierasta kieltä että puhuttua suomen kieltä.

Opiskelija C:n kokemus kahdesta tulkista on hieman erilainen. Harvinaisemman vieraan kielen tunnilla hänellä ei ollut virallista kirjoitustulkkia, vaan kaksi viittomakielen tulkkia. Toinen tulkeista omasi tämän harvinaisen kielen taidon, joten hän kirjoitti kieltä tietokoneelle kun taas toinen viittomakielen tulkki tulkkasi puhuttua suomen kieltä

viittomakielelle. Opiskelija C koki kahden eri kielen seuraamisen samanaikaisesti kummalliseksi.

Huulio ja sormitus

Jokainen opiskelija kertoi vuorollaan tilanteista, joissa paikalla on ollut viittomakielen tulkki kirjoitustulkin sijaan ja tulkkausikäytännöt ovat olleet mitä erilaisimpia. Opiskelija C ehdottaa, että viittomakielen tulkki voisi viittoa suomalaista viittomakieltä käyttäen samalla englannin kielen sanajärjestystä sekä huuliota. Tähän opiskelija B huomauttaa, että mikäli tulkki toimii edellä mainitulla tavalla, opiskelija itse huomaa aina onko kyse puhutusta englannista vai suomesta. Hän myös toteaa, että mikäli tulkki viittoisi vain suomalaista viittomakieltä, opiskelija ei oppisi kieltä muiden tavoin. Opiskelijat keskustelivat keskenään myös sormituksesta tulkkauksessa. Opiskelija B kertoo sormittavansa mahdollisimman paljon vieraita kieliä, jotta hänen oma kielitaitonsa kehittyisi.

Opiskelija C kertoo, että hänen mielestään viittomakielen tulkit ymmärtävät sormituskia huonosti. Hänen kokemuksensa mukaan tilanne on huono, mikäli tulkki ei ymmärrä vieraskielisen sanan sormitusta ilman sanaa kuvaavaa viittomaa. Hänen mielestään tulkille siis kannattaakin sormittaa hitaasti ja selkeästi. Opiskelija C kertoo, ettei kuitenkaan jaksa seurata luennossa olevien sanarakenteiden sormitusta, vaan kehottaa opettajia kirjoittamaan opetettavat asiat taululle visuaaliseen muotoon. Opiskelija A kommentoi, että pelkästään viittomakielen tulkkauksen avulla vieraan kielen tavujen ja sanamuotojen oppiminen on vaikeaa.

Tulkin kielitaustan vaikutus tulkkaukseen

Opiskelijat pohtivat yhdessä kirjoitustulkin työskentelyä. Opiskelija C miettii, kuinka tulkki voi kirjoittaa suomea oikein kuulemansa perusteella mutta kuinka kirjoittaminen sujuu vieraiden kielten tunneilla. Hänen mielestään tulkki ei voi kirjoittaa vieraan puhutun kielen äänneiden mukaan, sillä kirjoitettu kieli ei vastaa ulkonäöllisesti puhuttua kieltä toisin kuin suomen kielessä. Hän lisää, että mikäli tulkilla on pätevyys opetetta-

vaan kieleen, tulkki pystyy muuttamaan kuulemansa kirjalliseen muotoon oikeinkirjoitettuna. Mikäli pätevyys puuttuu täysin, tulkki voi yrittää kirjoittaa oikein kuulemansa perusteella mutta usein kuitenkin virheellisesti. Opiskelija B kertoo, että hänellä on ollut ruotsin tunnilla tulkki, joka on kielitaustaltaan suomenruotsalainen. Opiskelija kokee tulkin kirjoittaneen sujuvasti ja virheettömästi. Lisäksi hän kertoo, että haluaisi aina tunnille tulkaamaan sellaisen tulkin, jolla on hyvä kielellinen tausta ja näin ollen hallitsee opetettavan kielen esimerkiksi ruotsin tai englannin. Opiskelija A pohtii sitä, kuinka olisikaan tarpeellista tulkkien osata myös muita kieliä kuten espanjaa.

Tulkaustapojen yhdentämisen lisäksi tulisi huomioida tulkin kielitaito. Kuten Turkki ja Härkönenkin (2010, 42) mainitsivat, tulkin tulisi olla kielitaidoiltaan pätevä, jolloin ongelmat vieraiden kielten tulkkauksessa vähenisivät. Kielellisesti pätevä tulkki voisi keskittyä tulkkaukseen sen sijaan, että hänellä kuluisi aikaa omaan kielenhuoltoon vieraassa kielessä. Roslöfin ja Veitosen (2006, 163) mukaan tulkaustilanteessa aikaa on rajallisesti ja korjausmahdollisuudet ovat pienet. Laineen (2006, 235) mukaan sekä puhutuissa että viitotuissa kielissä on oma kielioppirakenteensa. Viittomakieli ei yleensä ole tulkille äidinkieli vaan se on opitun kielen asemassa (Roslöf ym. 2006, 164). Tulkin pitää siis hallita kaksi vierasta kieltä, jotta tulkkaus olisi sujuvaa ja mahdollisimman virheetöntä. Tulkkauksessa tapahtuu väistämättä virheitä (mt., 175), mutta ne eivät saa vaikuttaa asiasisällön oikeellisuuteen.

Tulkin ohjeistaminen ja tulkin asenne

Opiskelijat kertovat, kuinka he voivat itse vaikuttaa tulkin työhön sekä tulkkauksen laatuun. Tulkillla ei välttämättä ole ollut valmiita viittomisratkaisuja tai viittomia erilaisiin tilanteisiin, joten opiskelija C on käynyt tulkin kanssa keskustelua erilaisista viittomista, joiden perusteella on valittu käytettävät viittomat kuhunkin tilanteeseen. Opiskelija A kommentoi, että tulkki on kysynyt opiskelijalta onko tulkin käyttämä tulkkausratkaisu toimiva. Tällöin opiskelija on voinut itse vaikuttaa viittomien ja tulkkauksen kehittämiseen. Mikäli ratkaisu on tuntunut toimivalta, sen käyttöä on jatkettu. Lisäksi opiskelija A kertoo kommentoineensa muutamia kertoja tulkin toimintaa. Tällöin hän on esimerkiksi neuvonut tulkkia kirjoittamaan vain kuulemansa perusteella hänelle täysin vierasta kieltä. Hän on myös keskustellut tulkin kanssa tulkin toimintatavois-

ta ja antanut pieniä neuvoja ”hienosäätääkseen” tulkkausta sekä antanut tulkille vihjeitä sanoista ja niiden kirjoitusasuista.

Opiskelijat mainitsivat myös tulkin oman asenteen tulkkaustilanteissa vaikuttavan opiskelijan työskentelyyn oppitunneilla. Opiskelija B totesi, että tulkin asenne tehdä työtään vaikuttaa opiskelijan omaan opiskelumotivaatioon. Esimerkiksi jos tulkin asenne on huono ja sen huomaa, opiskelija voi samaistua tulkin olemukseen. Näin opiskelijan kiinnostus oppia kieltä laskee. Opiskelija B toivookin, että tulkit olisivat aina paikalla innostuneella asenteella. Opiskelija A kommentoi, että mikäli vieraiden kielten tunneilla tulkki viittoo vain suomalaista viittomakieltä kokeilematta muita toimivia tulkkaustapoja, opiskelijan tuntiaktiivisuus laskee. Opiskelija B toteaa, että tällöin tulkin pitäisi omata hyvä asenne ja olla valmis kokeilemaan muitakin tulkkauskeinoja.

Lisäksi tulkin oman persoonan merkitys korostui opiskelijoiden vastauksissa. Tulkkien oma persoona ei ole näkymätön, vaan olemuksellaan he vaikuttavat tulkkaustilanteen luonteeseen. Lisäksi omalla aktiivisuudellaan ja luovuudellaan sekä kielitaidolla he muokkaavat tulkkaustilannetta sujuvammaksi.

Opiskelijoiden ehdotuksia

Jo aiemmin ilmi tulleiden ehdotusten lisäksi opiskelijat esittivät toiveita, jotka liittyvät tulkkaamiseen sekä tulkkaustilanteisiin. Kuten jo edellisessä kappaleessa mainittiin, opiskelija B toivoo tulkeilta enemmän innostunutta asennetta. Lisäksi hän muistuttaa, että tulkkien pitäisi valmistautua enemmän tuleviin oppitunteihin. Tällöin tulkilla olisi mielessä jo erilaisia tulkkausmalleja oppitunneille saapuessa. Opiskelija A pohtii tulkikoulutuksen merkitystä kielten oppituntien tulkkauksessa. Hänen mielestään jo tulkikoulutuksessa pitäisi käsitellä vieraiden kielten oppituntien tulkkauksen teoriaa. Opiskelija A:n mukaan koulutuksen lisäämisen vuoksi myös viittomakieliset opiskelijat voisivat opiskella enemmän harvinaisempia kieliä. Opiskelija C kommentoi, että tulkit voisivat yleisesti keskustella enemmän kielten tulkkauksesta ja siten sisäistää erilaisia toimivia toimintamalleja.

4.2 Oppimateriaalit ja opetusmenetelmät tunnilla

Haastattelutilanteessa opiskelijat kertoivat erilaisista kokemuksistaan vieraiden kielten oppitunneilla käytetyistä opetustavoista ja tehtävänannoista. Kuten tulkkaustavat, myös opettajan käyttämät opetustavat vaihtelevat. Opiskelijat kertovat muun muassa millä tavoin he ovat osallistuneet keskustelutehtäviin.

Opetustavat

Opiskelija A kertoo kokemuksestaan, jossa opettaja heijasti opetettavat asiakokonaisuudet taululle. Näin hän pystyi seuraamaan sekä luokan edessä viittovaa tulkkia että heijastettua opetusmateriaalia. Opiskelija C kommentoi, että mikäli opettaja lisäisi opetustapaansa taululle kirjoittamisen, kielen rakenteiden hahmottaminen ja ymmärtäminen helpottuisi. Opiskelija A toteaa, että mikäli opettaja jakaisi opetusmateriaalin oppilaille monisteena, se tukisi opiskelijan omaa oppimista lisää.

Viittomakielisellä opiskelijalla oppimiskanavat ja -tavat ovat hieman erilaiset ja ne tulee huomioida opetuksessa. Mikäli opiskelija kokee, että tuntimateriaalit eivät ole hänen opiskeluaan ajatellen tarkoituksenmukaisia, hänen pitää voida kertoa asia opettajalle. Tunnilla tapahtuvaan opetukseen sekä käytettäviin materiaaleihin on syytä kiinnittää huomiota. Vaikka vieraan kielen oppitunnilla paikalla on viittomakielinen opiskelija tulkin tai tulkkien kanssa, opiskelija on samantarvoinen kuin kuulevatkin opiskelijat. Opettajan on myös oltava tietoinen tulkkauksen viiveestä, jotta opiskelijalla on aikaa vastata tunnilla viittoen tai kirjoittaen. Laineen (2006, 231) mukaan viive syntyy kun tulkki prosessoi työkieliensä välillä, sillä viiveen ansiosta hän voi muokata lähtötekstin sisältöelementit tulokielelle.

Opiskelija A pohtii opettajan asenteen vaikutusta opetuksen tyyliin vieraiden kielten oppitunneilla. Hänen mielestään opettaja, jolla on hyvä asenne, voi muokata opetustyyliään sellaiseksi, joka tukee myös viittomakielisen opiskelijan oppimista. Opiskelija C sanoo, että mikäli opettaja on aiemmin toiminut viittomakielisten opiskelijoiden opettajana, hänen on helpompi muokata omaa toimintaansa ja opetustaan myös viit-

tomakielisille sopivammaksi. Vaatii myös sekä taitoa että resursseja muokata omaa toimintaansa. Opiskelija B toteaa, että kaiken kaikkiaan opettajien opetustavat sekä menetelmät esimerkiksi keskusteluharjoituksissa vaihtelivat kunkin opettajan mukaan.

Keskustelu- ja kuunteluharjoitukset

Opiskelijat pohtivat yhdessä millaisia tehtäviä he ovat tehneet kun samaan aikaan kuulevat opiskelijat ovat tehneet keskusteluharjoituksia tai kuullunymmärtämistehtäviä. Opiskelija C kertoo käyttäneensä tietokoneen chat-ohjelmaa keskusteluharjoituksissa, jolloin molemmat keskustelun osapuolet kirjoittivat ohjelmaan omat vuorosanansa. Opiskelijan mielestä ei ole mielekästä keskustella siten, että hän kirjoittaa samalla kun kuuleva opiskelija puhuu opiskeltavaa kieltä. Hän kertoo käyvänsä toisiinsa keskustelua kirjoittamalla paperille, mikä tuntuu hitaalta menetelmältä. Opiskelija C kertoo myös, että mikäli keskustelukumppani on myös viittomakielinen, hänen kanssaan on helppo sormittaa tai muokata viittomia sopiviksi keskusteluun. Lisäksi hänen mielestään viittomakielisen opiskelukaverin hyöty on se, että he voivat tukea toisiaan opiskelussa sekä keskustella sujuvasti keskenään. Opiskelija A kertoo tehneensä kirjoitusharjoituksia muiden luokkakavereiden harjoitellessa puhetta. Opettaja pystyi tällöin tarkistamaan oikeinkirjoituksen kun samanaikaisesti hän korjasi muiden puhetta.

Opiskelijat pohtivat myös tunnilla tapahtuvien kuuntelutehtävien merkitystä omassa opiskelussaan. Opiskelija B:llä on kokemus tilanteesta, jossa kuulevat opiskelijat kuuntelevat lähtötekstin, mutta opiskelija B viittomakielisenä saa lähtötekstin luettavakseen. Opiskelija A kommentoi, että kun saa tekstin luettavakseen ja vastaa kirjallisiin kysymyksiin, siitä näkee tekstin kirjoitusasun. Opiskelija B kertoo myös harjoitelleensa ymmärtämään luettua tekstiä enemmän kuin muut opiskelijat nimenomaan sen vuoksi, etteivät kuuntelutehtävät ole hänelle sopivia. Opiskelija B:llä on myös kokemusta tilanteesta, jossa hän on kirjoittanut vieraalla kielellä esitelmän, jonka opettaja on lukenut ääneen hänen puolestaan. Opiskelija kertookin, että esitelmien kaltaiset tehtävät hän on saanut tuottaa kirjallisessa muodossa.

Opiskelijoiden ehdotuksia

Opiskelijoilla on ideoita tuntityöskentelyn parantamiseksi. Opiskelija C:n mukaan nykyään kielten opiskelussa ja opetuksessa korostetaan erityisesti puhumisen tärkeyttä. Hänen mielestään viittomakielisille sopivampia oppimistekniikoita olisivat kirjoittaminen ja lukeminen. Opiskelija C kuvaa, että koska opiskelussa käytetään pääosin kuuleville sopivia opetusmalleja, tulkin tehtävänä onkin muokata opetusta kuuroille sopivaksi. Opiskelija B kommentoi, että koska tehtävät on tarkoitettu kuuleville, opettaja voikin hätääntyä kun tehtävät eivät sovikaan viittomakielisille. Opiskelija B:n mielestä onkin epämukavaa, mikäli opettaja ei ole huomionnut tarvetta erilaisiin tehtäviin oppitunneilla. Opiskelija B lisää vielä, että kuulevien ja kuurojen koulussa kielten opetustavat eroavat toisistaan joten hän ehdottaa, että kuurojen koulussa käytettyjä opetustapoja siirrettäisi myös kuulevien kouluun. Hän kuvaa, että opetuksen pitäisi olla tasavertaista jokaiselle opiskelijalle, joten opetustapojen muokkaaminen olisi oiva keino saavuttaa yhdenvertaiset oppimismahdollisuudet niin kuuleville kuin kuuroillekin. Lisäksi opiskelija C ehdottaa visuaalisuuden lisäämistä opetuksessa esimerkiksi tekstien kautta. Kuitenkin opiskelija toteaa, että opetustapojen muuttaminen nykyisestä vaatisi resursseja.

Karilan ja Nummenmaan (2001, 97) mukaan kehittämistä edistävä vuorovaikutus sisältää molemminpuolisen antamisen ja saamisen. Tämän perusteella niin opiskelija, opettaja kuin tulkikin voivat ehdottaa kehitysideoita oppituntia koskien, jolloin tunti muuttuu mielekkäämmäksi opiskelijan näkökulmasta. He voivat keskustella esimerkiksi erilaisten tehtävien hyödyllisyydestä, tulkkauksen vaatimuksista ja siihen liittyvistä toiveista sekä opiskelijan omista tavoitteista kielen opiskelussa.

5 POHDINTA

Opinnäytetyöni tavoite oli saada selvitys viittomakielisten opiskelijoiden mielipiteitä tulkkaustapahtumasta vieraiden kielten oppitunneilla sekä koota opiskelijoiden ajatuksia tunneilla käytettävistä tehtävistä. Tässä kappaleessa kerron tiivistetysti tutki-

muksen tulokset. Lisäksi esittelen ehdotuksia toimintamallien kehittämiseksi. Lopussa arvioin oman työni ja toimintani onnistumista.

5.1 Johtopäätös

Pääosin he kokivat kirjoitustulkkauksen olevan paras tulkkaustapa vieraiden kielten oppitunneilla, kun taas mielipiteet sekä viittomakielen tulkin että kirjoitustulkin läsnäolosta vaihtelivat suuresti. Opiskelijoilla oli kokemusta mitä erilaisimmista tulkkaustilanteista, mutta pelkän viittomakielen käyttö oppitunneilla ei ollut opiskelijoiden mielestä hyvä ja oppimista edistävä tapa tulkata. Opiskelijat kokivat, että mikäli tulkkien tavat toimia ovat yhtenäiset, tulkkaus sujuu paremmin. Lisäksi opiskelijat korostivat tulkin oman kielitaustan tärkeyttä, sillä hyvä kielitaito opetettavassa kielessä takaisi paremman tulkkauksen laadun. Opiskelijoiden mielestä tulkin oman asenteen vaikutus on suorassa yhteydessä opiskelijoiden omaan oppimismotivaatioon.

Opiskelijat kertoivat kokemuksistaan tuntitehtävistä vieraiden kielten oppitunneilla. Keskustelutehtävät eivät olleet mielekkäitä, sillä viittomakielisenä he osallistuivat kirjoittamalla. He toivoivat opettajilta valmistautumista siten, että heillä olisi antaa viittomakieliselle opiskelijalle tarkoituksenmukaisia tehtäviä esimerkiksi kuuntelutehtävien aikana. Opiskelijat korostivat tekstien lukemisen ja kirjoittamisen tärkeyttä heidän tapanaan oppia kieltä. Lisäksi opiskelijat toivoivat vieraiden kielten opetukseen lisää visuaalisia elementtejä, joka tulkkauksen lisäksi helpottaisi opiskelua.

Opiskelijoiden vastauksista huomaa, että tunneilla on ollut sekä onnistunutta että epäonnistunutta toimintaa tulkkauksen ja opetuksen saralla. Heidän ehdotuksiaan voidaan pohtia ja verrata niihin palautteisiin, mitä tulkki ja opettaja ovat saaneet oppituntien onnistumiseen liittyen. Jokaisen haastattelussa olleen opiskelijan mielipide on tärkeä ja suuressa osassa tätä opinnäytetyötä. Täytyy kuitenkin muistaa, että jokaisella viittomakielisellä opiskelijalla on omat kokemuksensa ja mielipiteensä.

5.2 Ehdotukset tunneilla tapahtuvan tulkkauksen ja opetuksen parantamiseksi

Haastattelussa ilmi tulleiden mielipiteiden pohjalta olen kirjoittanut ehdotelman. Siihen on kirjattu ehdotuksia mitä muutoksia voitaisiin mahdollisesti tehdä tulevaisuudessa. Ehdotukset liittyvät niin vieraiden kielten oppituntien tulkkaukseen kuin tuntien opetustapoihin ja -materiaaleihin. Myös Turkin ja Härkösen (2010, 42–43) työssä on ehdotuksia tulkkausta koskien, ja niissä mainitaan muun muassa riittävä kielitaito, kahden tulkin läsnäolon tarve sekä yhteistyö opettajan ja opiskelijan kanssa.

Kuten myös omassa työssäni tuli ilmi, niin viittomakielen tulkkien kuin kirjoitustulkkienkin työskentelykäytännöt vaihtelevat. Tulkit voisivat yhdenmukaistaa toimintaansa keskustelemalla sekä jakamalla toimivia ideoita keskenään, sillä useinhan opiskelutulkkausta suorittavat tulkit käyvät saman opiskelijan luona toistuvasti. Mikäli opiskelijalla on käytössään tulkkirinki, tiedon jakaminen on helpompaa. Olisikin suositeltavaa, että opiskelijalla olisi oma tulkkirinki, jotta opiskelijalla ei olisi aiheeseen painumatonta ja kokemattonta tulkkia.

Tulkkaustapoja ei voi yleistää, koska tulkin pitää huomioida opiskelijan omat kokemukset ja tottumukset. Siksi vaaditaan, että opiskelija kertoo omista toiveistaan tulkkaukseen liittyen. Niin opiskelijalta kuin tulkiltakin vaaditaan yhteistyökykyä. Opiskelijan kanssa tulisi keskustella, millaiset tulkkausjärjestelyt ovat hänen mielestään toimivimmat ja sen perusteella järjestää tulkkaus. Tulkin läsnäolo pitäisi pyrkiä järjestämään opiskelijan toiveiden mukaan. Jos opiskelija haluaa paikalle vain kirjoitustulkin tai kaksi eri tavoin tulkkaavaa tulkkia, tilanne pitäisi pyrkiä järjestämään. Jos opiskelijalla ei ole juurikaan kokemusta tulkin käytöstä vieraiden kielten oppitunneilla, voitaisi paikalle tilata kirjoitustulkki. Perusteluna kirjoitustulkin läsnäoloon on yleisesti hyvät kokemukset kirjoitustulkin avulla opiskelusta.

Kuten haastattelussa tuli ilmi, tulkin asenne ja taito vaikuttavat opiskelijan motivaatioon. Näin ollen riittävä kielellinen taito opetettavasta kielestä antaa tulkista luotettavan ja ammattitaitoisen kuvan tulkkauksen sujuessa. Tulkin oma asenne vaikuttaa kuitenkin merkittävästi tulkkaukseen ja tulkkaustilanteeseen kun taas opiskelijan oma motivaatio riippuu hänen itselleen asettamista tavoitteista ja haasteista (Sajavaara 1999, 91). Tulkin valmistautuminen tehtäväänsä on tärkeä osa hänen ammattietiik-

kansa noudattamista mutta myös tulkkausta parantava tehtävä. Tulkin ja opiskelijan välinen yhteistyö on avainasemassa opiskelutulkkauksessa ja tulkin on oltava valmis muuttamaan toimintaansa opiskelijan toivomalla tavalla. Mikäli opiskelija on kadottanut motivaationsa tulkin positiivisesta ja aktiivisesta asenteesta huolimatta, opettaja voi auttaa opiskelumotivaation löytämisessä kannustavien oppimistehtävien avulla (Hentunen 2004, 27).

Kuten Julkunenkin (1997, 99) totesi, vierasta kieltä opitaan käyttämällä kieltä mielekkäästi. Tässä tulkki on apuna niin tulkkina kuin asiantuntijanakin, jolloin hän voi myös huomauttaa opettajalle tuntimateriaalien sopimattomuudesta opiskelijalle ja mahdollisesti ehdottaa jotain muuta toimintatapaa. On kuitenkin lopulta opettajan vastuulla järjestää laadukasta opetusta ja huomioida opiskelijoiden erityispiirteet ja -tarpeet (Hentunen 2004, 24).

Opettajan tulisi huomioida esimerkiksi keskustelutehtävissä viittomakielinen opiskelija siten, ettei hän jää toimeettomaksi. Mikäli viittomakielinen opiskelija käy keskustelut kirjoittaen, tulisi paria vaihtaa toisinaan jotta kuuleva opiskelija saisi harjoitella kielen puhumista tarkoituksenmukaisesti. Kirjoittaminen on kuitenkin viittomakieliselle opiskelijalle lukemisen lisäksi ainut tapa oppia kieltä, joten näitä taitoja on harjoitettava kielen oppimiseksi. Albertinin ja Schleyn (2003, 125) mukaan kirjoitettu kieli harjoittaa kielipoin ja muiden elementtien oppimista. Tässä korostuu myös kirjoitustulkkauksen merkitys oppimisvälineenä.

Eräs opiskelijoista ehdotti, että kuurojen koulusta tuotaisiin opetusmalleja myös kuulevien kouluun. Hän kuvasi, kuinka nykypäiväisissä käytetään vain kuuleville opiskelijoille suunnattuja opetusmalleja, joissa puhe ja ääni ovat tärkeässä osassa. Opettajan tulisi olla tietoinen, ettei kuuleva ja viittomakielinen opiskelija välttämättä käytä oppimiseen samanlaisia keinoja. Näin ollen opettajan tulisikin muuttaa tunnit sopiviksi niin kuuleville kuin viittomakielisille (Knoors & Hermans 2010, 61) tai vähintään muokata annettuja oppimistehtäviä myös viittomakielisille sopiviksi.

Oppitunnin aikana opettajan tulee huomioida viittomakielinen opiskelija, koska opiskelija ei voi seurata sekä tulkkausta että opetusta samanaikaisesti. Visuaalinen opetustapa on käytännöllinen viittomakieliselle opiskelijalle, mutta hän tarvitsee taukoja

esimerkiksi muistiinpanojen kirjoittamiseen. Lisäksi on syytä antaa keskustelutehtäville aikaa, sillä kirjoittaen käyty keskustelu kuulevan ja viittomakielisen välillä voi viedä aikaa. Oppimistehtäviin on annettava riittävästi aikaa niin kuuleville kuin viittomakielisillekin (mt., 66). Lisäksi opettajan tulee huomioida tulkkauksen viive, jonka vuoksi opiskelija tarvitsee aikaa muun muassa vastaamiseen tunnilla esitettyihin kysymyksiin.

Mikäli opettajalla ei ole tietoa viittomakielisten kulttuurista ja kielestä eikä hänellä ole kokemusta viittomakielisen opiskelijan kanssa toimimisesta, opetustilanne voi olla haastava. Voi myös olla, etteivät kuulevat opiskelijakaan ole olleet samassa opetustilanteessa viittomakielisten kanssa (Luckner 2010, 42). Tällöin opettajan tulee löytää keinot myös opiskelijoiden väliseen kanssakäyntiin. Opettajalla tulisi olla myönteinen suhtautuminen opiskelijoihinsa, olivatpa he viittomakielisiä tai kuulevia (Kantelinen ja Varhimo 2000, 334). Paikalla on kuitenkin yleensä tulkki, mikäli viittomakielinen opiskelija on luokassa kuulevien opiskelijoiden kanssa. Tulkki voi toimia tällöin kulttuurin välittäjänä ja tarvittaessa kuvata tilanteiden kulkua opettajalle yhdessä opiskelijan kanssa.

Kaiken kaikkiaan tulkkien ja opettajien tulisi pohtia omaa toimintaansa vieraiden kielten oppitunneilla ja toimia saamiensa ehdotusten mukaisesti. Oma toimintaansa muuttamalla ja yhteistyössä muiden osapuolten toimimalla tulkkausta ja opetustilanteita saataisiin toimivimmiksi. Niin tulkkauksen kuin opetustapojen kehittäminen vaatii aktiivista työstöä tilanteessa olevilta osapuolilta. Mikäli resurssit, esimerkiksi raha, on esteenä suurille muutoksille, voi kehittymisen aloittaa omalta kohdalta muun muassa valmistautumisen ja asennoitumisen kannalta. Moniammatillisuus korostuu tilanteessa, jossa on useamman ammatin edustajia ja monenlaista osaamista (Karila & Nummenmaa 2001, 149). Tilanne tulkin ja opettajan yhteistyö on hieno esimerkki moniammatillisesta vuorovaikutuksesta, jossa osapuolet voivat lisätä toistensa tietoa yhdessä käsiteltävästä asiasta.

5.3 Opinnäytetyön onnistumisen arviointi

Päädyin tutkimuksellisen opinnäytetyön tekemiseen, sillä yksin toteutettu toiminnallinen opinnäytetyö olisi ollut liian haastava. Lisäksi ajattelin tarvitsevani lisää kokemusta oman tutkielman tekemisessä sekä tieteellisen tekstin kirjoittamisessa. Koska koin aiheeni mielenkiintoiseksi, aloin suunnittelemaan tätä tutkimuksellista työtä toteutettavaksi haastattelujen kautta. Näin ollen tutkimuskysymykseni koskevat haastateltavien omia kokemuksia sekä ajatuksia, joita he kertoivat vapaasti haastattelutilanteessa.

Tämän opinnäytetyön aikana sain aikatauluttaa etenemiseni sekä määritellä omat tavoitteeni itse. Yksin tekeminen oli minulle kuitenkin vaativa prosessi, sillä toisinaan olisin kaivannut paria kannustamaan minua etenemään suunnitellun aikataulun mukaan. Sain silti tukea ystäviltäni, joiden kanssa teimme opintopiirissä omia töitämme. Kaikki aikataululliset ongelmat, esimerkiksi haastattelun toteutumisen viivästys, eivät olleet minusta itsestäni riippuvaisia. Lopulta olen tyytyväinen valintaani tehdä työ yksin, sillä se auttoi minua hahmottamaan omia vahvuuksiani ja heikkouksiani niin kirjoittajana kuin työn suunnittelijana.

Opinnäytetyön teko alkoi lähdekirjallisuuden etsimisellä sekä lukemisella. Kirjoitin tietoperustaa jo hyvissä ajoin ennen haastattelun toteutumista tietämättä tarkkaa suuntaa opinnäytetyölleni. Olin toki rajannut aiheeni jo hyvissä ajoin, mutta haastattelujen toteutumisen ja tulosten analysoinnin jälkeen lisäsin tietoperustaan oleellisia esille tulleita asiakokonaisuuksia. Alun perin aiheeni oli vain vieraiden kielten oppituntien tulkkaukset mutta laajeni haastattelussa ilmenneiden seikkojen myötä koskemaan myös oppitunteja.

Alun perin olin suunnitellut aikatauluni tiiviimmäksi, sillä toivoin saavani haastattelut suoritetuksi jo ennen joulua 2013. Koska minulla kuitenkin oli vaikeuksia saada itselleni haastateltavia, haastattelun toteutuminen venyi helmikuulle 2014. Haastattelu saatiin järjestettyä todella nopealla aikataululla. Haastattelun toteuttamisen jälkeen pääsin nopeasti litteroimaan sekä analysoimaan tuloksia. Mielestäni haastattelutilanne sujui hyvin ja olin haastattelun päätteeksi tyytyväinen saatuun aineistoon.

Koska haastattelutilanteessa ei ollut tulkkia, viitoin omat esittelyni sekä haastattelu-kysymykseni. Kuvasin haastattelun videolle, josta pystyin purkamaan tuloksia kirjalli-seen muotoon. Haastattelun tulosten kirjoittaminen tähän työhön oli todella haasteel-lista, koska haastattelu toteutettiin viittomakielellä enkä näin ollen voinut käyttää suo-ria lainauksia haastateltavien puheesta. Tilanne oli haasteellinen, niin kielellisesti kuin tutkimuseettisestikin, sillä aiemmin vastaavia viittomakielisiä haastatteluita on toteutettu opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä vain muutamia. Minun täytyi kirjoittaa tulosten esittely referoivalla tyylillä, josta tulee ilmi, että teksti on omaa tulkintaani. Pohdimme ohjaavan lehtorin kanssa voiko tekstin oikeellisuuteen luottaa. Tulimme siihen tulokseen, että vaikka en ole ammatiltani kääntäjä, pystyn havaitsemaan teks-tistä pääasiat sekä kirjaamaan ne osaksi tätä tutkimusta. Kuten jo aiemmin mainitsin, sain apua viittomakieliseltä lehtorilta oman ymmärtämiseni tueksi.

Jälkeenpäin ajateltuna haastateltavien määrä, kolme, oli mielestäni sopiva. Mikäli vastaajajoukko olisi ollut suurempi, vastauksia olisi luultavasti tullut vieläkin monipuo-lisemmin. Koska opiskelijoilla oli jokseenkin sama tausta opintojensa suhteen ja he tunsivat toisensa, heillä syntyi nopeasti vapaamuotoista keskustelua, jota ohjatakseni esitin vain muutamia tarkentavia kysymyksiä. Mielestäni ryhmän dynamiikka toimi hyvin ja jokainen osallistui tasapuolisesti keskusteluun. Lisäksi ryhmän jäsenet kyse-livät toisiltaan mieleen tulleita asioita, mikä puolestaan ohjaili sujuvaa ja vapaata kes-kustelua eteenpäin. Vaikka opiskelijat keskustelivat aktiivisesti keskenään, olisin voi-nut esittää enemmän tarkentavia kysymyksiä viitaten opiskelijoiden käymään keskus-teluun. Jälkeenpäin haastattelua videolta katsoessani ja materiaalia tutkiessani huo-masin muutamia asioita, joita olisi ollut hyvä tarkentaa, esimerkiksi syy-seuraussuhteita. Opiskelijoiden viittomisnopeus yllätti itseni ja näin ollen pitäydyin taka-alalla. Mikäli olisin kysellyt enemmän, olisin saanut lisää haastattelutuloksia ja perusteluja mielipiteille. Mielestäni haastattelumateriaali oli kuitenkin käyttökelpoista ja melko kattavaa.

Haastateltavien identiteettiä koskevat kysymykset liittyvät myös ammatti- ja tutkimus-etiikkaan, sillä en saa työssäni paljastaa opiskelijoiden identiteettiä. He kertoivat it-sestään ja taidoistaan asioita, jotka olivat merkittäviä tiedon lähteitä, mutta kuitenkin sellaisia, joiden kertominen olisi ollut riskialtista. Minun täytyi siis jättää joitain tietoja pois, ettei opiskelijoiden yksityisyys paljastu. Tämä oli minulle haaste, sillä olisin ha-

lunnut kertoa jokaisen tärkeän asian, joka tuli haastattelussa ilmi. Opiskelijanakin minua sitoo vaitiolovelvollisuus, kuten opiskelijoille kerroin ennen haastattelua. En kuitenkaan koe, että yksityiskohtien poisjättäminen tulosten esittelyssä vaikuttaisi työhöni kokonaisuutena. Esitettyjen tuloksien pohjalta pystyin hyvin pohtimaan tulkkauksen ja opetusmenetelmien kehitystä vieraiden kielten oppitunneilla. Tutkielman teko on ratkaisujen tekemistä ja päätöksentekoa, joten joidenkin yksityiskohtien poisjättäminen esittelystä on sekä tutkimuseettinen ratkaisu että tapa suojata haastateltavien henkilöllisyys.

Työn tilaaja, Humanistisen ammattikorkeakoulun opetustulkkipkeskus, antoi minulle vapaat kädet työni suhteen. Olen raportoinut tekemisiäni työelämäohjaajalleni Helmi Koukalle toisinaan, jolloin hän on kommentoinut toimintaani sekä antanut vinkkejä työn edistämiseksi. Mielestäni se, että saan kirjoittaa vapaasti ja muokata aihettani, on positiivinen asia. Näin ollen en ole sidottu kirjoittamaan juuri tietystä aiheesta vaan saan muokata työtäni esimerkiksi haastattelussa ilmenneiden asioiden suuntaisesti. Mikäli tämä ei olisi ollut mielekästä tilaajani mielestä, monia tuloksia olisi jäänyt esittämättä.

5.4 Hyödynnettävyys

Eniten tietoa työstäni saavat tulkit, niin viittomakielen- kuin kirjoitustulkitkin, tulkkiopiskelijat sekä opettajat. Työni tuloksissa nousee hyvin esiin opiskelijoiden moninaiset kokemukset sekä tilanteisiin liittyvät tuntemukset. Näiden kokemusten ja toiveiden pohjalta tulkit voivat pohtia omia toimintamallejaan sekä kehittää niitä yhteistyöllä opiskelijan, opettajan sekä muiden tulkkien kanssa. Opettajat voivat pohtia kuinka muokata omaa toimintaansa sekä tarjoamiaan tehtäviä mielekkäimmiksi myös viittomakielisiä opiskelijoita ajatellen. Tulkkiopiskelijat voivat jo opiskeluaikanaan pohtia ja syventää tietoaan vieraiden kielten oppituntien tulkkauksesta, koska aihetta käsitellään hyvin vähän. Olisi tärkeää saada jaettava tietoa opintojen aikana, jotta opiskelija voi mahdollisesti kokeilla taitoaan esimerkiksi opiskelutulkkauksiharjoittelussa. Samalla hän voi kertoa ajatuksiaan tulkeille ja näin saada uusia näkökulmia aiheesta.

Tässä työssä ilmi tulleet asiat koskevat montaa eri ammattialan edustajaa sekä opiskelijaa ja näin ollen tieto voi olla moniammatillista. Esimerkiksi opettajat ja tulkit voivat keskustella viittomakielisen opiskelijan kanssa erilaisista toimintatavoista tai viittomakielinen opiskelija voi tulkin avustuksella kertoa tulkin työnkuvasta sekä mielekkään tuntityöskentelyn tärkeydestä. Tämän opinnäytetyön avulla voidaan siis kehittää sellaista yhteistyötä, jota esiintyy viittomakielisen opiskelijan tavallisessa kouluarjessa.

Tässä opinnäytetyössä ilmenneet tulokset eivät ole yleistettävissä laajalti pienen tutkimusjoukon vuoksi. Jo kolmen ihmisen otoksesta voi huomata, kuinka paljon pienen ryhmän jäsenten vastaukset ja mielipiteet voivat poiketa toisistaan. Näin ollen voin olettaa, että suuremman joukon vastaukset olisivat olleet vieläkin laajempia ja monipuolisempia.

Koska vieraiden kielten oppituntien tulkkausta on tutkittu viime aikoina aktiivisesti opinnäytetöissä, ehdotan jatkotutkimusaiheeksi tarkempaa opettajanäkökulmaa. Tutkimuksessa voisi pohtia opettajan ja tulkin yhteistyötä sekä paneutua syvällisemmin viittomakielisten opetustapoihin oppitunneilla. Lisäksi olisi hyvä tutkia moniammatillisuutta ja opettajan ammattitaidon merkitystä vieraiden kielten oppituntien tulkkauksessa.

LÄHTEET

- Aho, Leena 1997. Koulu, opetus ja oppiminen. Teoksessa Marja-Liisa Julkunen (toim.) Opetus, oppiminen, vuorovaikutus. 1. Painos. Helsinki: WSOY, 14-34.
- Albertini, John A. & Schley, Sara 2003. Writing: Characteristics, Instruction, and Assessment. Teoksessa Mark Marschark & Patricia Elizabeth Spencer (toim.) Deaf Studies, Language, and Education. New York: Oxford University, 123-135.
- Aunola, Ulla & Kulterer, Christine & Miettinen, Kaija 2006. Opetussuunnitelmat. Viittomakieli äidinkielenä ja kirjoitettu kieli toisena kielenä kuuroille. Opettajan opas ammatillisista peruskoulutusta varten. Opetushallitus.
- Dopping, Olof 1988. The Chord Keyboard Report. Writing Clear Text with the Speed of Speech. Stockholm: The Swedish Institute for the Handicapped & Swedish Telecom.
- Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana 2007. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) ikkunoita tutkimusmetodeihin. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 2. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hentunen, Anna-Inkeri 2004. Rakennetaan kielitaitoa. Käytännön konstruktivismia kieltenopettajille. 1. Painos. Helsinki: WSOY.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Humanistinen ammattikorkeakoulu 2013. Mitä opiskelutulkkaukset on? Viitattu 16.11.2013. <http://www.opiskelutulkki.fi/opiskelutulkkaukset/mita-opiskelutulkkaukset-on/>
- Humanistinen ammattikorkeakoulu 2013. Miksi opiskelutulkkaukset tarvitaan? Viitattu 17.11.2013. <http://www.opiskelutulkki.fi/opiskelutulkkaukset/miksi-opiskelutulkkaukset-tarvitaan>
- Humanistinen ammattikorkeakoulu 2013. Vieraiden kielten opetus. Viitattu 18.11.2013. <http://www.opiskelutulkki.fi/opettajalle/vieraiden-kielten-opetus>
- Humphrey, Janice H. & Alcorn, Bob J. 2007. So You Want to be An Interpreter? An Introduction to Sign Language Interpreting. 4. Painos. Renton: H&H Publishing Co.
- Hytönen, Niina & Rissanen, Terhi 2006. Käsitteet haltuun. Teoksessa Niina Hytönen & Terhi Rissanen (toim.) Käden käänneessä. Viittomakielen kääntämisen ja tulkkausten teoriaa sekä käytäntöä. Helsinki: Finn Lectura, 17-25.
- Härkönen, Elisa & Turkki, Outi 2010. Kielen oppiminen vai sisällön kääntäminen? Kartoitukset vieraiden kielten oppituntien tulkkauksesta viittomakielisille opiskelijoille. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perusopintojen opinnäytetyö.
- Julkunen, Kyösti 1997. Sisältöjen oppiminen ja opettaminen vieraalla kielellä. Teoksessa Marja-Liisa Julkunen (toim.) Opetus, oppiminen, vuorovaikutus. 1. Painos. Helsinki: WSOY, 98-107.
- Kaikkonen, Pauli 1994. Kulttuuri ja vieraan kielen oppiminen. Helsinki: WSOY.

- Kaikkonen, Pauli 2004. Vierauden keskellä. Vierauden, monikulttuurisuuden ja kulttuurienvälisen kasvatuksen aineksia. 2. Muuttumaton painos. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Kansaneläkelaitos 2013. Opiskelutulkkkaus. Viitattu 17.11.2013. http://www.kela.fi/vammaisten-tulkkauspalvelut_opiskelutulkkkaus
- Kansaneläkelaitos 2013. Tietoa opiskelijalle. Viitattu 11.4.2014. <http://www.kela.fi/tietoa-opiskelijalle>
- Kansaneläkelaitos 2013. Tulkkiringit. Viitattu 26.4.2014. http://www.kela.fi/tulkin-tilaaminen_tulkkiringit
- Kansaneläkelaitos 2013. Tulkkkaus perusopetuksessa. Viitattu 11.4.2014. <http://www.kela.fi/perusopetus>
- Kantelinen, Ritva & Varhimo, Pirjo 2000. Kielitaito osana ammatillista asiantuntijuutta: ”Ruotsin opiskelu on ollut mukavaa, kun se on ollut ammatinläheistä!” Teoksessa Paula Kalaja & Lea Nieminen (toim.) Kielikoulussa – Kieli koulussa. AFinLan Vuosikirja 2000/n:o 58. Jyväskylä: Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys AFinLa, 325-345.
- Karila, Kirsti & Nummenmaa, Anna Raija 2001. Matkalla moniammatillisuuteen. Kuvauskohteena päiväkotit. Helsinki: WSOY.
- Knors, Harry & Hermans, Dean 2010. Effective Instruction for Deaf and Hard-Of-Hearing Students: Teaching Strategies, School Settings, and Student Characteristics. Teoksessa Mark Marschark & Patricia Elizabeth Spencer (toim.) Deaf Studies, Language, and Education. New York: Oxford University, 57-71.
- Kuurojen Liitto ry 2013. Viittomakieliset. Viitattu 16.11.2013. <http://www.kl-deaf.fi/fi-FI/Viittomakieliset/>
- Kuurojen Liitto ry / Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010. Suomen viittomakielten kielipoliittinen ohjelma. Helsinki: Kuurojen Liitto ry.
- Kärkkäinen, Päivi 2005. Kuulovammaisen oppilaan kouluvalinnat. Teoksessa Marjatta Takala & Elina Lehtomäki (toim.) Kieli, kuulo ja oppiminen – kuurojen ja huonokuuloisten lasten opetus. 2., korjattu painos. Helsinki: Finn Lectura, 88-96.
- Kärkkäinen, Päivi & Luoto, Minna & Ääri-Vähäkylä, Sirpa 2005. Opetuksen ja kasvatuksen työtapoja. Teoksessa Paula Määttä & Eeva Lehto & Marja Hasan & Ritva Parkas (toim.) Lapsi kuulolla. Opas kuulovammaisen lapsen opettajille ja kasvattajille. Jyväskylä: PS-kustannus, 83-130.
- Laurén, Sirpa 2006. Kielen sisäinen tulkkkaus. Teoksessa Niina Hytönen & Terhi Rissanen (toim.) Käden käännteessä. Viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä. Helsinki: Finn Lectura, 199-225.
- Laurén, Sirpa 2011. Kirjoitustulkkkaus. Teoksessa Eeva Lehto & Ritva Parkas & Hannele Hyvärinen (toim.) Ilo kommunikoida kommunikaatiomuodot esittelyssä. Helsinki: Satakieliohjelma. Karkkila: LapCi ry, 13-14.
- Lehtomäki, Elina & Takala, Marjatta 2005. Teoksessa Marjatta Takala & Elina Lehtomäki (toim.) Kieli, kuulo ja oppiminen – kuurojen ja huonokuuloisten lasten opetus. 2., korjattu painos. Helsinki: Finn Lectura, 97-105.

- Luckner, John 2010. Preparing Teachers of Students Who Are Deaf or Hard of Hearing. Teoksessa Mark Marschark & Patricia Elizabeth Spencer (toim.) Deaf Studies, Language, and Education. New York: Oxford University, 41-56.
- Monikowski, Christine 2004. Language Myths in Interpreted Education: First Language, Second Language, What Language? Teoksessa Elizabeth A. Winston (toim.) Educational Interpreting. How It Can Succeed. Washington, D.C; Gallaudet University, 48-60.
- Nuolijärvi, Pirkko 2005. Suomen kielet ja kielelliset oikeudet. Teoksessa Marjut Johansson & Riitta Pyykkö (toim.) Monikielinen Eurooppa. Kielipolitiikkaa ja käytäntöä. Helsinki: Gaudeamus, 283-299.
- Opetushallitus 2013. Oppivelvollisuus ja koulupaikka. Viitattu 18.11.2013.
http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/perusopetus/oppivelvollisuus_ja_koulupaikka
- Opetushallitus 2013. Opetussuunnitelma ja tuntijako. Viitattu 18.11.2013.
http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/perusopetus/opetussuunnitelma_ja_tuntijako
- Rasa, Jukka 2005. Esteetön kuunteluympäristö. Teoksessa Paula Määttä & Eeva Lehto & Marja Hasan & Ritva Parkas (toim.) Lapsi kuulolla. Opas kuulovammaisen lapsen opettajille ja kasvattajille. Jyväskylä: PS-kustannus, 7-29.
- Roslöf, Raija & Veitonen, Ulla 2006. Suomalaisen viittomakielen kääntäminen ja käännösteoriat. Teoksessa Niina Hytönen & Terhi Rissanen (toim.) Käden käänteessä. Viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä. Helsinki: Finn Lectura, 108-120.
- Roslöf, Raija & Veitonen, Ulla 2006. Tavoitteena toimivat tulkkausikäytännöt. Teoksessa Niina Hytönen & Terhi Rissanen (toim.) Käden käänteessä. Viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä. Helsinki: Finn Lectura, 163-179.
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. Strukturoitu ja puolistrukturoitu haastattelu. Viitattu 5.11.2013.
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_3.html
- Sajavaara, Kari 1999. Toisen kielen oppiminen. Teoksessa Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.) Kielenoppimisen kysymyksiä. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopisto, 73-102.
- Selin-Grönlund, Pirkko 2011. Viittomakieli ja kaksikielisyys. Teoksessa Eeva Lehto & Ritva Parkas & Hannele Hyvärinen (toim.) Ilo kommunikoida kommunikaatiomuodot esittelyssä. Helsinki: Satakieliohjelma. Karkkila: LapCi ry: 5-6.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2001. Äidinkielen merkitys. Viitattu 16.11.2013.
<http://pre20031103.stm.fi/suomi/tao/julkaisut/omakieli/aidinkieli.htm>
- Suomen Viittomakielen Tulkit ry 2013. Viittomakielen tulkin ammattisäännöstö. Viitattu 17.11.2013. <http://www.tulkit.net/viittomakielen-tulkit-suomessa/ammatti/viittomakielen-tulkin-ammattisaannosto/>
- Takala, Marjatta 2005. Kuulovammaisuus. Teoksessa Marjatta Takala & Elina Lehtomäki (toim.) Kieli, kuulo ja oppiminen – kuurojen ja huonokuuloisten lasten opetus. 2., korjattu painos. Helsinki: Finn Lectura, 25-42.

- Tanhuamäki, Maija & Tiittula, Liisa 2010. Tulkkauksen kautta yhdenvertaisuuteen. Kirjoitustulkkauksen haasteet tasavertaiselle viestinnälle. Teoksessa Marjut Johansson & Pirkko Nuolijärvi & Riitta Pyykkö (toim.) Kieli työssä. Asiantuntijatyön kielelliset käytännöt. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 190-217.
- Tiittula, Liisa 2010. Miten kirjoitustulkkaukset välittävät puheen affektiivisuutta? Teoksessa Niina Nissilä & Nestori Siponkoski (toim.) Kielet ja tunteet. Språk och känslor. Language and Emotions. Sprache und Emotionen. Vaasan yliopisto: Vaasan yliopiston käännösteorian, ammattikielten ja monikielisuuden tutkijaryhmän julkaisu N:o 37, 326-337.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 10. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.
- Wiklund, Mari 2013. Puheen prosodian ja kirjoitetun kohdetekstin suhde suomenkielisessä kirjoitustulkkausaineistossa. Puhe ja kieli 33/3, 107-130.

LIITTEET

Liite 1. Haastattelurunko versio 1.

1. Oletteko aina käyttäneet tulkkia opiskelussa? Vaihtuuko tulkki usein?
2. Onko tulkkaustavoista keskusteltu etukäteen koskien vieraiden kielten tunteja? Miksi?
3. Vaihteleeeko tulkkaustapa tulkin vaihtuessa?
4. Millaista tulkkaustapaa olette nähneet eniten vieraiden kielten tunneilla? Mitä tulkkaustapaa tulkit käyttävät eniten?
5. Oletteko ohjeistaneet tulkkia toimimaan tietyllä tapaa vieraiden kielten tulkkauksessa? Onko tavoista keskusteltu etukäteen?
6. Mitä tulkkaustapaa toivoisitte tulkin käyttävän vieraiden kielten tunneilla?
7. Mistä tulkkaustavasta on ollut kokemuksen mukaan eniten hyötyä?
8. Koetteko ymmärtävänne vierasta kieltä hyvin tulkin välityksellä? Ymmärrätekö opetusta/tulkkausta?

Liite 2. Haastattelurunko versio 2.

1. Kuinka kauan olette käyttäneet tulkkia opiskeluissa? Kuinka usein tulkki vaihtuu?
2. Millaista yhteistyötä olette tehneet tulkin ja opettajan kanssa vieraiden kielten tunneilla? Mitä tulkkaustapoja on käytetty, millaisia tehtäviä on annettu, millaisia tuntimateriaaleja on käytetty?
3. Millaisia tulkkaustapoja olette nähneet eniten vieraiden kielten tunneilla? Mitä tapaa tulkit käyttävät eniten kokemuksienne mukaan? Miten tulkkaustapa muuttuu tulkin vaihtuessa?
4. Miten olette ohjeistaneet tulkkia toimimaan vieraiden kielten tunneilla? Millaisia ehdotuksia tulkki on teille tehnyt? Missä tilanteessa olette keskustelleet toimivasta tulkkauksesta?
5. Millaista tulkkaustapaa toivoisitte tulkilta seuraavissa tilanteissa: 1) kuullunymmärtämistehtävä 2) tekstin ymmärtämistehtävä 3) keskustelutehtävät 4) kielioppitehtävät ja niiden opetus?
6. Kuinka koette oppivanne vierasta kieltä? Kuinka tulkkaus vaikuttaa oppimiseen? Millä tavalla opettaja voisi helpottaa teidän oppimistanne?
7. Millaisia ongelmatilanteita olette kokeneet vieraiden kielten tunneilla?